

ბავშვთა

უფლებები

№3(4), 2023

27

ოქტომბერი

მასწავლებლის ეროვნული დღე

ბავშვის უფლებათა
დეკლარაციების შექმნის შესახებ

მოსწავლეთა უფლებები და
სკოლის პატივდებულებები

ადრეულ ასაკში ქორწინება
– ფრადიცია თუ დანაშაული?

ISSN 2720-8621

9 772720 862008

განათლებისა და
მეცნიერების სამინისტრო

სსიპ მასწავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრი

სარედაქციო კოლეგია

ბერიკა შუპაკიძე

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრის დირექტორი

მანანა ჰინჭაბაძე

მასწავლებელთა პროფესიული
განვითარების ეროვნული ცენტრის
ინოვაციური განათლების პროგრამის
კონსულტანტი

ნათია ალიაშვილი

არასრულწლოვანთა რეფერირების ცენტრის
უფროსის მოვალეობის შემსრულებელი

მორის ბარამიძე

განრიდებისა და მედიაციის დეპარტამენტის
უფროსი

ნინო ტყეშელაშვილი

მსჯავრდებულთა და ყოფილ პატიმართა
რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციის
დეპარტამენტის უფროსი

მთავარი რედაქტორი

ანი კუდუხაშვილი

კორექტორი

მაია ნიკალაური

დიზაინერი

ბისიკი დანელია

ფოტოგრაფი

გილა ბაქიაშვილი

ყდაზე მზანაზ ხორბაშვილის
პოსტერი

საკონტაქტო ინფორმაცია:

მასწავლებელთა

პროფესიული

განვითარების

ეროვნული ცენტრი

მისამართი:

თბილისი,
ზურაბ ანჯაფარიძის ქ. №6,
ელ.ფოსტა:
info@tpdc.ge

ISSN 2720-8621

ჟურნალში გამოქვეყნებულ

პუბლიკაციებში გამოთქმული

ზოგიერთი მოსაზრება, შესაძლოა, არ

ემთხვეოდეს მასწავლებელთა

პროფესიული განვითარების

ეროვნული ცენტრისა და

ჟურნალის რედაქციის

შეხედულებებს. ცალკეულ

სტატიებში დასახელებული

ფაქტების უტყუარობაზე

პასუხისმგებელია სტატიის ავტორი

WWW.TPDC.GE

ანი კუდუხაშვილი

მთავარი რედაქტორი,
ინოვაციური განათლების პროგრამის მენეჯერი

დღეს მასწავლებლის მთავარი დებულება ბავშვის უფლებების დაცვაა. ამას პედაგოგისთვის გარკვეული ვალდებულებებიც მოაქვს: გაიღრმავოს შინაარსის ცოდნა ამ სფეროში, რათა გაიუმჯობესოს პროფესიული პრაქტიკა და დაიცვას თავისი მოსწავლეების უფლებები.

ყველას ყოველთვის უნდა ახსოვდეს, რომ ბავშვის უფლებებზე ზრუნვა არ მთავრდება სკოლის შენობიდან მისი გასვლისას. საგანმანათლებლო პროცესის მიღმა მყოფი ბავშვის ცხოვრებაში პოზიტიურმა ჩარევამაც კი შეიძლება მოსწავლის ცხოვრება რადიკალურად შეცვალოს.

მასწავლებლები ბევრს სწავლობენ და იციან, რომ კლასში შესატანი თემის შინაარსიდან დაწყებული, სტრატეგიებით, კლასის მართვის ტექნიკებითა და პედაგოგიური მიდგომებით დასრულებული, კომპეტენციის შესავსებად აუცილებელია, კარგად იაზრებდნენ ბავშვის განვითარების ეტაპებს, იცოდნენ მათი პრობლემების შესახებ. ისინი ემზადებიან, სწავლობენ პრობლემებს, გადაჭრის გზებს თუ რით დაეხმარონ და რისი გაკეთება შეუძლიათ ბავშვებისთვის.

უპირობოა, რომ მასწავლებლის პროფესიული კომპეტენცია ითხოვს ბავშვთა უფლებების ცოდნას.

ბავშვთა უფლებები არ არის მხოლოდ ერთი მიმართულებით ან ერთი კუთხით არსებული პრობლემა. მასწავლებლები ზრუნავენ თავიანთ მოსწავლეებზე, მათ განათლებაზე, კეთილდღეობაზე, უსაფრთხოებაზე, მიღწევებზე. ყველა ეს საკითხი და კიდევ ბევრი, ბავშვთა უფლებებს უკავშირდება და არა მარტო უკავშირდება, უფრო ფართო სპექტრით არის გაგებული და უფლებების პერსპექტივით მოქმედებს.

მაგალითად, ყველა ბავშვს აქვს განათლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს არა მხოლოდ განათლების ხელმისაწვდომობას, არამედ განათლების ხარისხს, როგორც ეს განმარტებულია ბავშვის უფლებათა კონვენციის 28-ე მუხლში.

რას ნიშნავს/რას გულისხმობს განათლების უფლება?

ეს ნიშნავს და გულისხმობს ბავშვისადმი ინდივიდუალურ, დიფერენცირებულ მიდგომას, შშმ პირებისათვის ფიზიკური ბარიერების დაძლევის, ლტოლვილი და მიგრანტი ბავშვებისათვის განათლების ხელმისაწვდომობას და ა.შ.. მოკლედ რომ ვთქვათ – თითოეული მოსწავლისათვის ინდივიდუალური პირობების, გარემოებების შეთავაზებას.

რას აკეთებენ მასწავლებლები, რათა დარწმუნდნენ, რომ მათ მოსწავლეებს შეუძლიათ ისარგებლონ ამ უფლებით? ან რა შეუძლიათ გააკეთონ, თუ გააცნობიერებენ, რომ ეს უფლება არ არის დაცული მათ სკოლაში?

ბუნებრივია, სკოლაში უნდა იმოქმედოს მოსწავლის საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე. ეს მოქმედება ნაყოფიერია მხოლოდ მაშინ, როცა მასწავლებელი ფლობს ცოდნას იმ ინსტრუმენტების შესახებ, რომელთა გამოყენებითაც შეუძლია ბავშვთა უფლებების შეფასება სკოლაში და სკოლის გარეთ. ეს ცოდნა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს, საკლასო ოთახში დაუპირისპირდეს დამოკიდებულებებსა და ქცევებს, რომლებიც საფრთხეს უქმნის უსაფრთხოების უფლებას, დისკრიმინაციისგან დაცვის უფლებას, ბავშვთა მონაწილეობის უფლებას, რათა მათი ხმა გაიგონ და სხვ..

ბავშვთა უფლებების თემა არ არის მხოლოდ სამოქალაქო განათლებისა და ისტორიის გაკვეთილების პრეროგატივა. ის ბავშვების ყოველდღიური ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია, მათი ყოველდღიური გამოცდილებაა, რათა შეძლონ აღიარონ საკუთარი უფლებები, გამოიყენონ, მოითხოვონ მათი დაცვა საჭიროების შემთხვევაში და შეძლონ ადვოკატირება, როდესაც სხვების უფლებები არ არის დაცული.

ბავშვთა უფლებების შესახებ ცოდნა მასწავლებლებს აძლევს უფლებას და საშუალებას, შექმნან უსაფრთხო სივრცეები თავიანთ კლასებში, სკოლაში, საზოგადოებაში. იმედის მომცემია, რომ ბოლოდროინდელი კვლევები აჩვენებს გაუმჯობესებას არა მარტო ცოდნის, არამედ ადვოკატირების კუთხითაც, როცა მასწავლებლები მზად არიან დაიცვან თავიანთი მოსწავლის/მოსწავლეების უფლებები.

თავს ვერ დავიმშვიდებთ, რომ ამ მიმართულებით სირთულეები არ გვაქვს. არის პრობლემები, რომელთა გადაჭრა ძნელი ან შეუძლებელია არასრული, წინააღმდეგობრივი და ცვალებადი მოთხოვნების გამო, რომელთა აღიარება ხშირად რთულია. მათ არ აქვს მკაფიო ფორმულირება, არ არსებობს კონკრეტული გადაწყვეტილებები, თუმცა აქვს მრავალი ახსნა და მიზეზი.

ბავშვთა უფლებების დაცვის პროგრამები და ინიციატივები ხშირად ყალიბდება და ფასდება შედეგების მიხედვით, ანუ გამოშვადი ცვლილებებით, რაც აჩვენებს, რომ ბავშვებს უკეთესად ესმით და აფასებენ თავიანთ უფლებებს. ეს შედეგები წარმოდგენილია ფრაგმენტულად სამ ძირითად განზომილებაში: ცოდნა, უნარები და დამოკიდებულებები. შედეგი დგება/დადგება, როცა სკოლა ინტენსიურად იმუშავებს ცნობიერების ამაღლებიდან ან გაგების ხელშეწყობიდან უნარების განვითარებამდე, დამოკიდებულებების ხელშეწყობამდე და ა.შ..

უკვე აქტუალურია და კარგი იქნება თუ, დანერგვისას, აქცენტებს გადავიტანთ ბავშვთა უფლებების საგანმანათლებლო პოლიტიკის პროგრამებზე, გრძელვადიანი ტრანსფორმაციებისა და უფრო ფართო ეფექტების გათვალისწინებაზე და არა წინასწარ განსაზღვრულ მიზნებზე.

სკოლა

3 დასან ხალილი
ბავშვის უფლებათა დეკლარაციების შექმნის შესახებ

მშობელი

9 თეა გალახვარიძე
ადრეულ ასაკში ქორწინება – ტრადიცია თუ დანაშაული?

სკოლა

18 ეკატერინე კვირიკაშვილი
მოსწავლეთა უფლებები და სკოლის ვალდებულებები

სკოლა

24 მანანა ჭინჭარაძე
ქმედითი სტრატეგიები ძალადობისა და ჩაგვრის პრევენციისათვის სკოლაში

მშობელი

34 ქეთევან ბერძენიშვილი
მშობლის პასუხისმგებლობა არასრულწლოვანი შვილის მიერ
ჩადენილ ქმედებაზე

სკოლა

39 ზვიად გოგუაძე
ბავშვის არაფორმალური განათლების უფლების
რეალიზების შესაძლებლობები

ბავშვის უფლებათა დეკლარაციის

შეჯინის შესახებ

ლასო ხალილი

გაეროს ბავშვთა ფონდის
წარმომადგენელი

ქენევის დეკლარაცია (1924)

„ბავშვის უფლებათა წინამდებარე დეკლარაციით, რომელიც საყოველთაოდ ცნობილია როგორც „ქენევის დეკლარაცია“ – ყველა ერის კაცთა და ქალთა წარმომადგენელი, რომელიც აღიარებს, რომ კაცობრიობა ვალდებულია უზრუნველყოს ბავშვი ყველაფერი საუკეთესოთი, რაც კი მას გააჩნია, აცხადებს და ღებულობს მას, როგორც მოვალეობას, რომელიც რასის, ეროვნების ან აღმსარებლობასთან დაკავშირებულ ყველა მოსაზრებაზე მაღლა დგას:

1. ბავშვს უნდა მიეცეს მისი ნორმალური განვითარებისთვის აუცილებელი საშუალებები, როგორც მატერიალური, ასევე სულიერი.
2. მშვიერი ბავშვი უნდა გამოიკვებოს; ავადმყოფ ბავშვს უნდა გაეწიოს დახმარება; ბავშვი, რომელიც გზააბნეულია, უნდა შემოვაბრუნოთ სწორ გზაზე; ობოლი და უსახლკარო ბავშვი უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს თავშესაფრით და მხარდაჭერით.
3. გასაჭირის დროს ბავშვმა პირველ რიგში უნდა მიიღოს დახმარება.
4. ბავშვი უნდა იყოს ისეთ მდგომარეობაში, რომ გამოიმუშაოს სარჩო და დაცული იყოს ყოველგვარი ექსპლუატაციისგან.

5. ბავშვი უნდა აღიზარდოს იმ ცნობიერებით, რომ მისი საუკეთესო თვისებები უნდა ემსახუროდეს სხვა ადამიანების კეთილდღეობას.

I. ბავშვის უფლებათა დეკლარაცია (1948)

„ბავშვის უფლებათა წინამდებარე დეკლარაციით, რომელიც საყოველთაოდ ცნობილია როგორც „ქენევის დეკლარაცია“ – ყველა ერის კაცთა და ქალთა წარმომადგენელი, რომელიც აღიარებს, რომ კაცობრიობა ვალდებულია უზრუნველყოს ბავშვი ყველაფერი საუკეთესოთი, რაც კი მას გააჩნია, აცხადებს და ღებულობს მას, რათა შეასრულოს აღნიშნული ვალდებულება ყველა ასპექტში:

1. ბავშვი დაცული უნდა იყოს რასასთან, ეროვნებასთან ან აღმსარებლობასთან დაკავშირებული ნებისმიერი მოსაზრების მიუხედავად.
2. ბავშვზე ზრუნვა უნდა განხორციელდეს ოჯახის, როგორც საზოგადოების ერთეულის, სათანადო პატივისცემით.
3. ბავშვს უნდა მიეცეს ყველა საშუალება, რომელიც საჭიროა მისი ნორმალური განვითარებისთვის – როგორც მატერიალური, ისე სულიერი თვალსაზრისით.
4. ბავშვი, რომელიც მშვიერია, უნდა გამოიკვებოს; ავადმყოფ ბავშვს უნდა გაეწიოს დახმარება; ბავ-

შვი, რომელსაც აქვს ფიზიკური ან ფსიქიკური ნაკლოვანებები, უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს თავშესაფრით.

5. გასაჭირის დროს ბავშვმა პირველ რიგში უნდა მიიღოს დახმარება.
6. ბავშვი სრულად უნდა სარგებლობდეს სოციალური უზრუნველყოფისა და სოციალური დაცვის სქემებით; ბავშვმა უნდა გაიაროს ტრენინგი, რომელიც საშუალებას მისცემს მას, საჭიროების შემთხვევაში, გამოიმუშაოს სარჩო და დაცული უნდა იყოს ექსპლუატაციის ყველა ფორმისგან.
7. ბავშვი უნდა აღიზარდოს იმ ცნობიერებით, რომ მისი საუკეთესო თვისებები უნდა ემსახურობდეს სხვა ადამიანების კეთილდღეობას.

III. ბაიროს დეკლარაცია ბავშვის უფლებათა შესახებ (1959)

პრეამბულა

რამდენადაც გაეროს ხალხებმა წესდებაში კიდევ ერთხელ დაადასტურეს თავისი რწმენა ადამიანის ფუნდამენტური უფლებებისადმი და ადამიანის ღირსებისადმი და აღსავსე არიან, საკუთარი გამბედაობით, ხელი შეუწყონ სოციალურ პროგრესს, ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას მეტი თავისუფლების პირობებში;

რამდენადაც, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში განაცხადა, რომ ყველა ადამიანი უნდა ფლობდეს მასში მითითებულ ყველა უფლებებსა და თავისუფლებებს, რაიმე სახის განსხვავების გარეშე, როგორცაა რასა, კანის ფერი, სქესი, ენა, რელიგია, პოლიტიკური ან სხვა მოსაზრება, ეროვნული ან სოციალური წარმოშობა, ქონება, დაბადება ან სხვა გარემოება;

რამდენადაც, ბავშვი, მისი ფიზიკური და გონებრივი მოუმწიფებლობის გამო, საჭიროებს სპეციალურ დაცვას და ზრუნვას, შესაბამისი სამართლებრივი

დაცვის ჩათვლით, როგორც დაბადებამდე, ასევე დაბადების შემდეგ;

რამდენადაც, ასეთი სპეციალური დაცვის საჭიროების შესახებ ნათქვამია 1924 წლის ბავშვის უფლებათა ჟენევის დეკლარაციაში და აღიარებულია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში და, აგრეთვე, სპეციალიზებული დაწესებულებებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების წესდებებში, რომლებიც ეხება ბავშვთა კეთილდღეობის საკითხებს;

რამდენადაც, კაცობრიობა ვალდებულია ბავშვის წინაშე, მისცეს მას საუკეთესო, რაც კი მას გააჩნია;

გენერალური ასამბლეა აღიარებს აღნიშნულ დეკლარაციას ბავშვის უფლებების შესახებ, რათა უზრუნველყოს ბავშვებისთვის ბედნიერი ბავშვობა და მათ მიერ მოცემული უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა საკუთარი და სამოგადოების საკეთილდღეოდ და მოუწოდებს მშობლებს – ქალებსა და მამაკაცებს – აგრეთვე, ნებაყოფლობით ორგანიზაციებს, ადგილობრივ ხელისუფლებებს და ეროვნულ მთავრობებს, აღიარონ ეს უფლებები და ისურვონ მათი დაცვა საკანონმდებლო და სხვა ზომებით, რომელთა მიღება თანდათანობით ხდება, შემდეგი პრინციპების შესაბამისად:

პრინციპი 1.

ბავშვს უნდა ჰქონდეს ამ დეკლარაციაში მითითებული ყველა უფლება. ეს უფლებები უნდა იყოს აღიარებული ყველა ბავშვისთვის, ყოველგვარი განსხვავების და დისკრიმინაციის გარეშე რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა მოსაზრებების, ეროვნული ან სოციალური წარმოშობის, საკუთრების მდგომარეობის, დაბადების ან თავად ბავშვის, ან მისი ოჯახის სხვა გარემოებების მიუხედავად.

პრინციპი 2.

კანონით ან სხვა საშუალებებით, ბავშვი უნდა იყოს უზრუნველყოფილი სპეციალური დაცვით და მას უნდა მიეცეს შესაძლებლობები და ხელსაყრელი პირობები ფიზიკური, გონებრივი, მწიფობრივი, სულიერი, ჯანსაღი და ნორმალური გზით განვითარებისათვის თავისუფალ და ღირსეულ პირობებში. ამ მიზნის შესაბამისი კანონების გამოცემისას, მთავარი ყურადღება უნდა მიექცეს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს.

პრინციპი 3.

ბავშვს დაბადებიდანვე უნდა ჰქონდეს სახელისა და მოქალაქეობის უფლება.

პრინციპი 4.

ბავშვი უნდა სარგებლობდეს სოციალური დაცვის შეღავათებით. მას უნდა ჰქონდეს ჯანსაღი ზრდისა და განვითარების შესაძლებლობა; ამ მიზნით, როგორც მისთვის, ასევე მისი დედისთვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს განსაკუთრებული ზრუნვა და დაცვა, მათ შორის, ადეკვატური პრენატალური და პოსტნატალური მოვლის საშუალებით. ბავშვს უნდა ჰქონდეს უფლება სათანადო საცვებზე, საცხოვრებელზე, გართობასა და სამედიცინო მომსახურებაზე.

პრინციპი 5.

ბავშვი, რომელიც ფიზიკურად, გონებრივად ან სოციალურად შეზღუდული შესაძლებლობების

მქონეა, უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს სპეციალური მკურნალობით, განათლებითა და მოვლით, რაც აუცილებელია მისი განსაკუთრებული მდგომარეობიდან გამომდინარე.

პრინციპი 6.

ბავშვს, მისი პიროვნების სრული და ჰარმონიული განვითარებისათვის, სჭირდება სიყვარული და გაგება. ის უნდა იზრდებოდეს, როდესაც შესაძლებელია, მშობლების მზრუნველობისა და პასუხისმგებლობის ქვეშ და ნებისმიერ შემთხვევაში სიყვარულის, მორალური და მატერიალური უსაფრთხოების ატმოსფეროში. მცირეწლოვანი ბავშვი არ უნდა დაშორდეს დედას, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა არსებობს განსაკუთრებული გარემოებები; საზოგადოებას და სახელმწიფო ორგანოებს უნდა ჰქონდეთ ვალდებულება, განსაკუთრებული ზრუნვა გაუწიონ ბავშვებს, რომლებსაც არ გააჩნიათ თავიანთი ოჯახები. აგრეთვე ბავშვებს, რომლებსაც არ გააჩნიათ საკმარისი საარსებო სახსრები. სასურველია, რომ მრავალშვილიან ოჯახებს ჰქონდეთ სახელმწიფო ან სხვა შეღავათები ბავშვების შესანახად.

პრინციპი 7.

ბავშვს აქვს უფლება, მიიღოს განათლება, რომელიც უნდა იყოს უფასო და სავალდებულო, საწყის ეტაპზე მაინც. მას უნდა მიეცეს განათლება, რომელიც ხელს შეუწყობს მისი ზოგადი კულტურის განვითარებას და მისცემს საშუალებას, თანაბარი შესაძლებლობების საფუძველზე, განივითაროს საკუთარი შესაძლებლობები, აგრეთვე, მორალური და სოციალური პასუხისმგებლობის შეგნება და გახდეს საზოგადოების სასარგებლო წევრი.

ბავშვის ინტერესების საუკეთესო უზრუნველყოფა უნდა იყოს სახელმძღვანელო პრინციპი მათთვის, ვინც პასუხისმგებელია მათ განათლებასა და მომზადებაზე; ეს პასუხისმგებლობა ეკისრება, პირველ რიგში, მის მშობლებს.

ბავშვს უნდა ჰქონდეს სრული შესაძლებლობა თამაშისა და გართობისთვის, რაც მიმართული იქნებოდა განათლების მიზნების მიღწევისაკენ; საზოგადოებამ და ხელისუფლებამ უნდა იმოქმედონ ამ უფლების განხორციელების ხელშესაწყობად.

პრინციპი 8.

ბავშვი, ნებისმიერ ვითარებაში, უნდა იყოს მათ შორის, ვინც პირველი მიიღებს დაცვას და დახმარებას.

პრინციპი 9.

ბავშვი დაცული უნდა იყოს ყველანაირი არასათანადო მოპყრობის, ძალადობისა და ექსპლუატაციისგან. ის არ შეიძლება იყოს ვაჭრობის საგანი არავითარი ფორმით.

ბავშვი არ უნდა იქნეს აყვანილი სამუშაოზე შესაბამისი ასაკობრივი მინიმუმის მიღწევამდე; არავითარ შემთხვევაში მას არ უნდა მიეცეს ისეთი საქმიანობის ან სამუშაოს შესრულების ნებართვა, რომელიც საზიანო იქნება მისი ჯანმრთელობისთვის ან ხელს შეუშლის მის ფიზიკურ, გონებრივ ან ზნეობრივ განვითარებას.

პრინციპი 10.

ბავშვი დაცული უნდა იყოს ისეთი პრაქტიკისგან, რომელმაც შეიძლება ხელი შეუწყოს რასობრივი, რელიგიური ან ნებისმიერი სხვა ფორმის დისკრიმინაციას. იგი აღზრდილი უნდა იყოს ურთიერთგაგების, ტოლერანტობის, ხალხთა მეგობრობის, მშვიდობისა და საყოველთაო ძმობის სულისკვეთებით. ასევე, კარგად უნდა იცოდეს, რომ მისი ენერგია და შესაძლებლობები ემსახურება სხვა ადამიანების კეთილდღეობას.

IV. კონვენცია ბავშვის უფლებათა შესახებ (1989)

პრეამბულა

წინამდებარე კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოები:

თვლიან, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებით გამოცხადებული პრინციპების შესაბამისად, საზოგადოების ყველა წევრის ღირსების, თანასწორობისა და განუყოფელი უფლებების აღიარება ქვეყნად თავისუფლების, სამართლიანობისა და მშვიდობის უზრუნველყოფის საფუძველია;

ითვალისწინებენ, რომ გაერთიანებული ერების ხალხებმა წესდებაში დაადასტურეს თავიანთი რწმენა ადამიანის ძირითადი უფლებებისადმი, ადამიანის პიროვნების ღირსებისა და ფასეულობებისადმი და მტკიცედ აქვთ გადაწყვეტილი, ხელი შეუწყონ სოციალურ პროგრესსა და ცხოვრების დონის ამაღლებას მეტი თავისუფლების პირობებში;

აღიარებენ, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში და ადამიანის უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტებში გამოაცხადა და დაეთანხმა იმას, რომ ყოველ ადამიანს უნდა ჰქონდეს ამ დოკუმენტებში მითითებული ყველა უფლება და თავისუფლება, რა განსხვავებაც არ უნდა იყოს ისეთი ნიშნების მიხედვით, როგორებიცაა რასა, კანის ფერი, სქესი,

ენა, რელიგია, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებები, ეროვნული თუ სოციალური წარმომავლობა, ქონებრივი მდგომარეობა, დაბადება თუ სხვა გარემოებები;

აღნიშნავენ, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში გამოაცხადა, რომ ბავშვებს აქვთ განსაკუთრებული ზრუნვისა და დაცვითი უფლება;

დარწმუნებულნი არიან, რომ ოჯახი, როგორც საზოგადოების ძირითადი უჯრედი და ბუნებრივი გარემოცვა ყველა მისი წევრისა და განსაკუთრებით ბავშვების აღზრდისა და კეთილდღეობისათვის უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ საჭირო დაცვითა და ხელშეწყობით, რათა შეეძლოთ მთლიანად იკისრონ ვალდებულებანი საზოგადოების ფარგლებში;

აღიარებენ, რომ ბავშვი, მისი პიროვნების სრული და ჰარმონიული განვითარებისთვის, უნდა იზრდებოდეს ოჯახურ გარემოცვაში, ბედნიერების, სიყვარულისა და გაგების ატმოსფეროში;

მიაჩნიათ, რომ ბავშვი მთლიანად მომზადებული უნდა იყოს საზოგადოებაში დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის და აღიზარდოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებით გამოცხადებულ იდეალებზე, განსაკუთრებით მშვიდობის, ღირსების, შემწყნარებლობის, თავისუფლების, თანასწორობისა და სოლიდარობის სულისკვეთებით;

მხედველობაში იღებენ, რომ ბავშვის განსაკუთრებული დაცვის აუცილებლობა გათვალისწინებულია ბავშვის უფლებათა შენევის 1924 წლის დეკლარაციით და გენერალური ასამბლეის მიერ 1959 წლის 20 ნოემბერს მიღებული ბავშვის უფლებათა დეკლარაციით და აღიარებულია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით (კერძოდ, 23 და 24 მუხლებით), ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით (კერძოდ, 10 მუხლით), აგრეთვე, ბავშვთა კეთილდღეობის საკითხებზე მომუშავე სპეციალიზებული დაწესებულებებისა და საერთაშორისო ორ-

განიზაციების წესდებებითა და შესაბამისი დოკუმენტებით;

ითვალისწინებენ, რომ, როგორც ადამიანის უფლებათა დეკლარაციაშია აღნიშნული, „ბავშვი, მისი ფიზიკური და გონებრივი მოუმწიფებლობის გამო საჭიროებს სპეციალურ დაცვას და ზრუნვას, მათ შორის, სათანადო სამართლებრივ დაცვას როგორც დაბადებამდე, ისე დაბადების შემდეგ“;

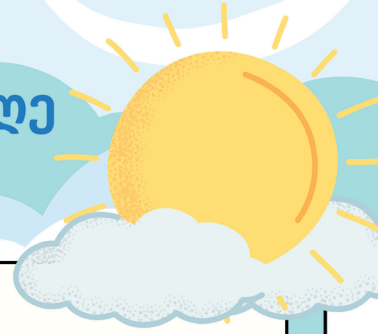
ეყრდნობიან სოციალური და სამართლებრივი პრინციპების შესახებ დეკლარაციის დებულებებს, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეებზე, რომლებიც ეხება ბავშვთა დაცვას და კეთილდღეობას, განსაკუთრებით ბავშვების აღსაზრდელად გადაცემისას და მათი შვილად აყვანისას; არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების აღსრულებასთან დაკავშირებულ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მინიმალურ სტანდარტულ წესებს („პეკინის წესები“) და დეკლარაციას საგანგებო ვითარებაში და შეიარაღებული კონფლიქტების პერიოდში ქალებისა და ბავშვების დაცვის შესახებ;

აღიარებენ, რომ მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში არიან უკიდურესად მძიმე მდგომარეობაში მცხოვრები ბავშვები და ასეთი ბავშვები განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებენ;

სათანადოდ ითვალისწინებენ ყველა ხალხის ტრადიციებსა და კულტურული ღირებულებების მნიშვნელობას ბავშვის დაცვისა და ჰარმონიული განვითარებისათვის;

აღიარებენ ბავშვთა ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებისათვის საერთაშორისო თანამშრომლობის მნიშვნელობას ყველა ქვეყანაში, კერძოდ, განვითარებად ქვეყნებში.

სუფთა ჰაერის საერთაშორისო დღე ლურჯი ცისთვის

რატომაა ეს დღე მნიშვნელოვანი?

ჯანმო-ს მონაცემებით, თითქმის ყველა ადამიანი (გლობალური მოსახლეობის 99%) დაბინძურებულ ჰაერს სუნთქავს. ჰაერის დაბინძურება საფრთხეს უქმნის ადამიანის, ცხოველისა თუ მცენარის ჯანმრთელობას და იწვევს არაერთ დაავადებას. აუცილებელია, თითოეულმა ჩვენგანმა საკუთარი წვლილი შეიტანოს ჰაერის გაწმენდასა და ჯანმრთელობის დაცვაში; ყველას უნდა შეეძლოს, ისარგებლოს უსაფრთხო, სუფთა, ჯანსაღი და მდგრადი გარემოთი. სუფთა ჰაერით სარგებლობის უფლება განუყოფელია ადამიანის უფლებების ფართო სპექტრისგან. 2019 წლის 26 ნოემბერს, გაეროს გენერალური ასამბლეის 74-ე სესიის მეორე კომიტეტმა მიიღო რეზოლუცია, რომლის თანახმადაც, 7 სექტემბერს აღინიშნება „სუფთა ჰაერის საერთაშორისო დღე ლურჯი ცისთვის“.

- რა შეიძლება მოვიმოქმედოთ, რათა თავიდან ავირიდოთ ჰაერის დაბინძურება?
- რატომაა აუცილებელი გარემოსა და ჰაერის ხარისხზე ზრუნვა?
- რა უარყოფითი ეფექტები შეიძლება გამოიწვიოს ჰაერის დაბინძურებამ?

აქტივობის თემა: საგზაო ნიშნები ლურჯი ცისათვის

მიზანი: მოსწავლეები გაიაზრებენ სუფთა ჰაერისთვის გარემოს შექმნის აუცილებლობას

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: A4 ფორმატის მუყაოს (საშუალო სისქის) ქაღალდები, ფერადი ფლომასტერები/ფანქრები (შესაძლებელია კომპიუტერულ პროგრამაში აწყობაც)

აქტივობის შინაარსი: მასწავლებლის მითითებით, ჯგუფებმა უნდა შექმნან ამკრძალავი ნიშნები ჰაერის უსაფრთხოებისათვის. ჯგუფები ესკიზების სახით წარმოადგენენ ნიშნებს და გამოფენენ საკლასო სივრცეში.

მინიშნება: ამკრძალავი ნიშანი შეიძლება იყოს საგზაო უსაფრთხოების ნიშნების ფორმისა და ფერების (მაგ.: ავტომატქანის მაყუჩიდან გამოშვებული კვამლი). წითელი, როგორც წესი, გამოყენებული იქნება, როგორც ამკრძალავი ფერი. სხვა ფერების გამოყენება შეიძლება შეთანხმებით, ჯგუფების ინდივიდუალური გადაწყვეტილებით.

ადრეულ ასაკში ქორწინება

– ტრადიცია თუ დანაშაული?

თია ბალაშვილი

შინაგან საქმეთა სამინისტროს
ადამიანის უფლებათა დაცვისა
და გამოძიების ხარისხის
მინიტორინგის დეპარტამენტის
ადამიანის უფლებათა დაცვის
სამმართველოს განსაკუთრებით
მნიშვნელოვან საქმეთა
ინსპექტორი

თითოეული ჩვენგანის სურვილია, შვილებისათვის, ოჯახის წევრებისათვის, ნათესავებისათვის და, ზოგადად, საზოგადოებისათვის დაცული და უსაფრთხო გარემოს შექმნა, თუმცა ხშირად ვერ ვიაზრებთ, რომ ეს საზოგადოების ყველა ინდივიდის ქცევაზე დამოკიდებული. თავის მხრივ, ინდივიდის ქცევას მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ის, თუ რამდენად ჯანსაღ და სტერეოტიპებისაგან თავისუფალ გარემოში უწევს მას არსებობა, რამდენად კარგად ინფორმირებულია და აცნობიერებს საკუთარ უფლებებსა და პასუხისმგებლობებს და რა შეიძლება მოჰყვეს მის მიერ კანონის დარღვევას.

ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში მცხოვრები ქალებისა და გოგონების მნიშვნელოვანი რაოდენობა ყოველდღიურად ძალადობას განიცდის. ხშირად ქალები და გოგონები განიცდიან ძალადობის ისეთ სერიოზულ ფორმებს, როგორებიცაა: ოჯახში ძალადობა, სქესობრივი ძალადობა, გაუპატიურება, იძულებითი ქორწინება და სასქესო ორგანოების დასახიჩრება. ქალთა და გოგონათა მიმართ ძალადობა ვლინდება ყველა ასაკისა და სოციალური წარმომავლობის წარმომადგენელთა წინააღმდეგ, თუმცა, გარკვეული ჯგუფები ძალადობის მიმართ

განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან. ამ ჯგუფში შედიან არასრულწლოვანი გოგონები, რომლებიც, კულტურულად თუ ტრადიციულად გაბატონებული შეხედულებების გამო, ადრეულ ასაკში ქორწინების და, შესაბამისად, სქესობრივი დანაშაულების მსხვერპლნი ხდებიან. ადრეული ქორწინება რადიკალურად ცვლის მოზარდის ცხოვრებას. ეს ცვლილებები არ შეესაბამება ბავშვობის ასაკისთვის დამახასიათებელ ცხოვრების სტილს და შედეგად, მოზარდი დგება სხვადასხვა სახის პრობლემის წინაშე.

ისპორიული მიმოხილვა

ადრეულ ასაკში ქორწინება გლობალურ პრობლემას უკავშირდება; მიუხედავად გასული ათწლეულის განმავლობაში ამ მავნე პრაქტიკის მუდმივი შემცირებისა, ბავშვთა ქორწინება კვლავ გავრცელებულია. მსოფლიოში დაახლოებით ყოველი მეხუთე გოგონა ბავშვობის ასაკში ქორწინების მსხვერპლია. ბავშვთა მდგომარეობის მიმართ ინტერესი პირველად გამოიკვეთა 1923 წელს, როდესაც ახლადდაარსებული არასამთავრობო ორგანიზაციის, „გადავარჩინოთ ბავშვები“, საერთაშორისო კავშირმა მიიღო ხუთი

მუხლისაგან შემდგარი, ჟენევის დეკლარაციის სახელით ცნობილი, ბავშვის უფლებათა დეკლარაცია, რომელიც 1924 წელს ერთა ლიგის მეხუთე ასამბლეამ დაამტკიცა. საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენცია პირველ მუხლში ადგენს, რომ „ბავშვად ითვლება ყოველი ადამიანი სანამ 18 წლის ასაკს მიაღწევდეს.“ ეს არის ის სამართლებრივი პარამეტრი, რომელიც ასევე გამოიყენება ევროპაში „ბავშვის“ განმარტებისთვის.

ბავშვის უფლებათა კონვენციის სტანდარტებზე მოლაპარაკება მიმდინარეობდა 10 წლის განმავლობაში მთავრობების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, ადამიანის უფლებათა დამცველების, იურისტების, ჯანდაცვის სპეციალისტების, სოციალური მუშაკების, პედაგოგების, ბავშვთა განვითარების ექსპერტებისა დარელიგიური ლიდერების ჩართულობით. შედეგად მიღებულ იქნა კონსენსუალური დოკუმენტი, რომელიც ითვალისწინებს ტრადიციისა და კულტურული ღირებულებების მნიშვნელობას ბავშვის დაცვისა და ჰარმონიული განვითარებისათვის. ის ასახავს მსოფლიოს ძირითად სამართლებრივ სისტემებს და აცნობიერებს განვითარებადი ქვეყნების სპეციფიკურ საჭიროებებს.

ადრეული ასაკში ქორწინება საქართველოში უძველესი დროიდან ჩნდება; ივ. ჯავახიშვილის მითითებით, „საქართველოში არსებული ქალის მოტაცების წესი მშვიდობიანმა მოლაპარაკებამ შესცვალა, ამასთან საცოლის მოძებნა-შერთვევინებაში მშობლები აქტიურობდნენ“. მისივე მითითებით, არსებობდა ასევე, მშვიდობიანი მოლაპარაკებების ისეთი ფორმა, როგორიცაა აკვანში დანიშვნა; შესაბამისად, ამ შემთხვევაშიც უკანა პლანზე იყო გადასული ბავშვის საუკეთესო ინტერესები და მისი საჭიროებები. ნიშნობა ქორწინების წინაპირობად ითვლებოდა, მაგრამ თვით ნიშნობასაც წინ უძღოდა ისეთი მოქმედებები, როგორებიცაა საცოლის შერჩევა ანუ „გაჩხრეკა“, მაჭანკლობა, შუაკაცობა და სხვა სახის ნიშნობამდელი მოქმედებები.

ნიშნობის წინა მოქმედებათა შორის აღსანიშნავია საცოლის შერჩევა, რომელშიც ჩართულნი იყვნენ მშობლები და ოჯახის ახლობლები დარომელიც ძირითადად სახალხო ან/დარელიგიურ დღესასწაულებზე ქალის დათვალიერებით იწყებოდა. ყურადღება ექცეოდა საცოლის ვინაობას, მის გარეგნობას, მშობლებს, ოჯახის საქმიან მხარეს, ჯანმრთელობის მდგომარეობას, გენეალოგიას და სხვ.. საცოლის დათვა-

ლიერების შემდეგ ვაჟის მშობლები ქალის ოჯახში აგზავნიდნენ შუაგაცს, რომელიც არ იყო უცხო ქალის მშობლებისთვის. იგი ატყობინებდა საცოლის ოჯახს საქმროს ოჯახის სურვილს. საცოლის ოჯახი იწყებდა ცნობების შეგროვებას ვაჟის ოჯახისა და სასიძოს შესახებ. საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში ამ საქმიანობას „გაჩხრეკვას“ უწოდებდნენ (მაგ.: ხევში), რომელშიც კონსპირაციულად მონაწილეობდნენ ვაჟის დედა, ბიძის ცოლი და სხვები. როგორც ირკვევა, საცოლის „გასინჯვაში“ გადამწყვეტ როლს მშობლები ასრულებდნენ და ისინი წყვეტდნენ ნიშნობისა თუ ქორწინების საკითხს ისე, რომ საქმროს (ვაჟს) ან საცოლეს არც კი ეკითხებოდნენ, ე.ი. მექორწინეთა ნება-სურვილი მხედველობაში არ მიიღებოდა.

ქართული ეთნოგრაფიული მასალებით, წერილობითი წყაროებით და სასამართლო დოკუმენტებით დასტურდება, რომ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში, ქორწინებისას, მხარეთა თანხმობის გარდა, საჭირო იყო ეკლესიის თანხმობაც; ყმებისთვის კი მებატონეთა თანხმობაც. ქორწინებისთვის აუცილებელ მოთხოვნას წარმოადგენდა გარკვეული საქორწინო ასაკი. 1003 წლის რუის-ურბნისის საეკლესიო კრების დადგენილებით, საქართველოში დაწესდა საქორწინო ასაკი ქალებისთვის – 12 წელი, ე.ი. მანამდე არსებობდა ქალისათვის უფრო დაბალი საქორწინო ასაკი. რაც შეეხება ვაჟის საქორწინო ასაკს, ივ. ჯავახიშვილის მოსაზრებით, იგი განისაზღვრებოდა სქესობრივი მომწიფებით, ანუ 15-16 წლით.

საბჭოთა კავშირის დაშლამ და ეროვნული მოძრაობის აღზევამ ქვეყანაში დემოგრაფიული პრობლემებისადმი ინტერესი გაამძაფრა. ამიტომაც, შობადობაზე, „ერის გამრავლებაზე“ ზრუნვა დამოუკიდებელი საქართველოს ახლადარჩეული მთავრობისთვის ლამის უპირველეს პრიორიტეტად იქცა. დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლებას სახელმწიფოს პრიორიტეტად აცხადებს ადრეული ქორწინების პროპაგანდას მოსახლეობაში და ამის მეშვეობით, დემოგრაფიული პრობლემების გადაჭრის გზას ეძებს.

საქართველოს რესპუბლიკის განათლების მინისტრის 1991 წლის 30 აპრილით დათარიღებულ ბრძანებაში ვკითხულობთ: „უფროსკლასელთა საყოფაცხოვრებო პროფესიული დონის ამაღლებისა და საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს კანონის „ქალთათვის საქორწინო ასაკის 16 წლის დადგენის“ პროპაგანდის მიზნით, ვბრძანებ: ჩატარდეს პროფესიულ-შემეცნებითი, გასართობი კონკურსი ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების X-XI კლასის გოგონებისთვის „საუკეთესო ახალგაზრდა დიასახლისის“ სახელის მოსაპოვებლად.

უფრო მოგვიანებით, საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის საქორწინო და საოჯახო კოდექსის თანახმად, საქორწინო ასაკად დაწესებული იყო მამაკაცებისთვის 17 წელი, ქალებისთვის – 16 წელი, ხოლო დაქორწინებისთვის აუცილებელ პირობას წარმოადგენდა დასაქორწინებელ პირთა თანხმობა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ქალის მოტაცება მასთან ქორწინების მიზნით, იყო ცალკეული დანაშაული და არ მოიაზრებოდა უკანონო თავისუფლების აღკვეთაში, რომელიც სისხლის სამართლის კოდექსის 133-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულს წარმოადგენდა.

თანამედროვე მიდგომები

ბავშვზე ძალადობა არის ნებისმიერი ქმედება, რომელიც აკნინებს ან დაზიანებით ემუქრება ბავშვის ფსიქიკურ და ფიზიკურ კეთილდღეობას, საფრთხეს უქმნის მის ჯანმრთელობას და განვითარებას.

ბავშვის მიმართ ძალადობრივი ქცევა შეიძლება იყოს ერთჯერადი აქტი, როგორიცაა, მაგალითად, ბავშვის ცემატირილის შეწყვეტის ან დამორჩილების მიზნით და ასევე, ბავშვთან ურთიერთობის, ქცევის მუდმივი ფორმა, როგორიცაა, მაგალითად, ხშირი საუბარი ქორწინებაზე და სხვადასხვა მეთოდით ბავშვის იძულება, დათანხმდეს ნიშნობას ან ქორწინებას, მისი სექსუალური გამოყენება, მასზე ზრუნვის არარსე-

ბობა და ემოციური ზეწოლა და სხვა. ბავშვის მიმართ ძალადობრივი ქცევის მხოლოდ ერთი მიზეზი არ არსებობს. ამის გარდა, აღსანიშნავია ისიც, რომ ბავშვების მიმართ ძალადობა ოჯახის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, რასაზე, ეროვნებაზე ან რელიგიაზე დამოკიდებული არაა. ის პირდაპირ უკავშირდება იმ ადამიანთა ცნობიერებას, ვისთანაც ბავშვი იზრდება.

ქორწინების უფლება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით გა-რანტირებული ერთ-ერთი ძირითადი უფლებაა.

წარმატებული რომანტიკული ურთიერთობები და ქორწინება აგებულია სიყვარულზე, ნდობაზე, პატივისცემაზე, მხარდაჭერაზე, მიმღებლობაზე, საერთო ინტერესებზე და სურვილზე, ორმა ადამიანმა ერთმანეთს გაუზიაროს საკუთარი ცხოვრება. ზოგიერთი წყვილი შვილების ყოლის გადაწყვეტილებასაც იღებს. ხანდახან რომანტიკულ ურთიერთობებში თავს იჩენს კამათი და უთანხმოება, რაც, ძლიერი კავშირის შემთხვევაში, შესაძლოა გადალახულ იქნეს ეფექტური კომუნიკაციით, ურთიერთგაგებითა და კომპრომისებით. პრაქტიკულად შეუძლებელია, ბავშვებთან მიმართებაში ზემოაღნიშნული პროცესები წარიმართოს ეფექტურად და არასრულწლოვნის ფსიქიკური და ფიზიკური ჯანმრთელობის დაცვით, ვინაიდან ქორწინებას, გარდა რომანტიკული ურთიერთობებისა, თანახლავს პასუხისმგებლობები და რადიკალური ცვლილებები, რასაც ზოგჯერ ზრდასრული ადამიანის ფსიქიკაც ვერ უძლებს.

ქორწინების იძულება ქალთა მიმართ ძალადობის ერთ-ერთი რთული ფორმაა. მისი საყოველთაოდ აღიარებული დეფინიცია არ არსებობს, თუმცა ის შეიძლება განიმარტოს, როგორც ქორწინება, რომელიც დაიდო ერთი ან ორივე პარტნიორის თანხმობის გარეშე და, შესაბამისად, ერთ-ერთი მათგანის ნების საწინააღმდეგოდ. იძულებითი ქორწინება, კანონ-საწინააღმდეგო ბუნების გარდა, იწვევს ადამიანის უფლებების უხეშ დარღვევას, რადგან ხშირ შემთხვევაში, იძულებითი ქორწინების შემდეგ მსხვერპლს

შეზღუდული აქვს ისეთი ფუნდამენტური უფლებები, როგორიცაა ფიზიკური და გონებრივი ჯანმრთელობა, სექსუალური და რეპროდუქციულ სერვისებზე ხელმისაწვდომობა, განათლება, პირადი ცხოვრება, თავისუფლების უფლება და სხვა.

ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევები უნდა განვიხილოთ, როგორც ძალადობა. ასეთ მიდგომას იზიარებს და ადასტურებს არაერთი კვლევა, რომელიც სხვადასხვა მსგავსი პრობლემის მქონე ქვეყნებში ჩატარდა. ადრეულ ასაკში ქორწინება არის ძალადობის ფორმა, სადაც თავად არასრულწლოვანი შესაძლოა ვერ აცნობიერებდეს იმ რისკებსა და საფრთხეებს, რომელთა წინაშეც ის ამ ნაბიჯის გადადგმით დგება, ხოლო მისი მშობელი (მეურვე/მზრუნველი) და ბავშვის ძალადობისაგან დაცვაზე პასუხისმგებელი სახელმწიფო სტრუქტურები, ვალდებულნი არიან ყველა ღონე იხმარონ, რათა ბავშვები ამ შედეგებს აარიდონ.

ძალიან ხშირად უფროსებს ავიწყდებათ, რომ ბავშვი ჯერ პატარაა და არ შეიძლება მას მოვთხოვოთ იგივე, რასაც უფროსი ასაკის ხალხს მოვთხოვდით. ზედმეტად დიდი, ასაკისთვის შეუფერებელი მოთხოვნების წაყენება ბავშვს უყალიბებს დაბალ თვითშეფასებას. ის ფიქრობს, რომ რადგანაც სთხოვენ, ალბათ უნდა შეძლოს და რადგანაც ვერ ახერხებს წაყენებული მოთხოვნების შესრულებას, ესე იგი ის არ არის ნიჭიერი, ძლიერი, ჭკვიანი, გამოსადეგი, საჭირო და ა.შ..

ძალადობის ან ტრავმის ზემოქმედება გავლენას ახდენს განვითარების პროცესში მყოფ ბავშვის ტვინზე. იმ ბავშვების თავის ტვინი, რომლებიც ხშირად განიცდიან სტრესს, ფიზიკური, სექსუალური ძალადობის ან უგულვებელყოფის სახით, მთელ თავიანთ რესურსებს გარემოში არსებული საფრთხის დაძლევისა და გადარჩენაზე ხარჯავენ. ბავშვებს, რომლებიც ძალადობას განიცდიან (და, თავად ბავშვებს ჰყავთ ბავშვები) დარღვეული აქვთ კავშირი უფროსებთან, არაქვთ თანატოლებთან ურთიერთობის უნარი; მწი-

რიცოდნისა და საჭირო უნარების ნაკლებობის გამო, ვერ ახერხებენ ავტორიტეტის მოპოვებას საზოგადოებაში. შესაბამისად, რთულია მოვთხოვოთ მათ შვილის აღზრდა-განვითარება. არაერთი მაგალითია საქართველოს რეალობაში, როდესაც ძალადობრივ გარემოში აღზრდილი და ადრეულ ასაკში დაქორწინებული ბავშვები თავად ხდებიან მოძალადეები ან/და ფემიციდის მსხვერპლნი.

სამწუხაროდ, ადრეულ ასაკში ქორწინება საქართველოშიც მწვავე პრობლემად რჩება. გავრცელებულია როგორც ქორწინების იძულების, ასევე ნიშნობების პრაქტიკაც. მთავარ გამოწვევას კი, ვერ კიდევ საზოგადოების ცნობიერების დაბალი დონე წარმოადგენს. ბავშვობის ასაკში ქორწინება, სხვა ფაქტორებთან ერთად, მნიშვნელოვნად უკავშირდება გენდერულ უთანასწორობას. ადრეულ ასაკში ქორწინება გოგონების მიერ სკოლის მიტოვების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზია. ქორწინების შედეგად გოგონები კარგავენ უმაღლესი განათლების მიღების შანსს, ბავშვის გაჩენის შემდეგ კი, განათლების მიღების შანსი პრაქტიკულად ქრება. ასევე, მიზეზებს შორის არ შეიძლება არ დასახელდეს ის ფაქტორი, რომ მაგალითად, ბევრი გოგონა ქართულ ენას არ ფლობს სათანადოდ, რაც უფრო აღრმავებს მათ იზოლაციას. ხშირად გოგონები ადრეულ ქორწინებაში ხედავენ ერთადერთ არჩევანსა და მათ „გარდაუვალ ბედს“; ასევე, ერთ-ერთი ფაქტორია ინფორმაციის ნაკლებობა სქესობრივ და რეპროდუქციულ ჯანმრთელობაზე (ბევრი ადამიანი თვლის, რომ რაც უფრო პატარა ასაკში მოხდება გოგონას დაორსულება, მით უფრო ჯანმრთელი იქნება ნაყოფი, რაც, რა თქმა უნდა, სიცრუეა).

საქართველოს კანონმდებლობის მიმოხილვა

ეროვნული კანონმდებლობით, საქართველოს კონსტიტუცია აღიარებს ოჯახის შექმნის მიზნით ქალი-სა და მამაკაცის კავშირისას უფლებრივ თანასწორო-

ბასა და ნებაყოფლობითობას. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით, ქორწინება არის ოჯახის შექმნის მიზნით ქალისა და მამაკაცის ნებაყოფლობითი კავშირი, რომელიც რეგისტრირებულია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს ტერიტორიულ სამსახურში. საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, სრულწლოვანად პირი ითვლება 18 წლის ასაკიდან (გამონაკლისის გარეშე). მიიჩნევა, რომ სწორედ ამ ასაკიდანაა შესაძლებელი ინფორმაციის სრულყოფილად აღქმა და გაცნობიერება, ასევე, სერიოზული გადაწყვეტილებების დამოუკიდებლად და ნებაყოფლობით (სხვისი ფსიქოლოგიური ზემოქმედების გარეშე) მიღება. ნებისმიერი რელიგიური წესით, სასულიერო პირის მიერ ჩატარებულ ქორწინების რიტუალს, ნიშნობას ან სხვა ტიპის კულტურულ თუ ტრადიციულ ღონისძიებას იურიდიული ძალა არ აქვს.

რაც შეეხება კონკრეტულ დანაშაულებს, რომლებიც ხშირად პირდაპირ კავშირშია ადრეულ ასაკში ქორწინებებთან. ესენია, სისხლის სამართლის კოდექსის:

მუხლი 140

სრულწლოვნის სექსუალური ხასიათის შეღწევა, დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით, თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწევლის სხეულში.

განმარტება: სრულწლოვანი ადამიანის მიერ 16 წლამდე ბავშვთან სქესობრივი კავშირის დამყარება/სექსუალური ხასიათის შეღწევა ისჯება სისხლის სამართლის კოდექსით. როგორც წესი, ნიშნობის ან/და ქორწინების რიტუალის შემდეგ, ე.წ. „ქმრები“ ამყარებენ 16 წლამდე ე.წ. „ცოლებთან“ სქესობრივ კავშირს, რაც წარმოადგენს დანაშაულს. ნებაყოფლობითობას ამ მუხლისათვის არ აქვს არანაირი მნიშვნელობა, რადგან 16 წლამდე პირის დარწმუნება,

მისი ასაკიდან და განვითარების ეტაპიდან (დადგენილი საერთაშორისო სტანდარტის შესაბამისად) გამომდინარე, მარტივია და ვერ ჩაითვლება 16 წლამდე პირის ნებად.

მუხლი 150¹

ქორწინების (მათ შორის, არარეგისტრირებულის) იძულება.

განმარტება: ხშირია შემთხვევები, როდესაც ადრეულ ქორწინებას ხელს უწყობენ მშობლები, ნათესავები ან/და სხვა პირები, ზემოქმედებას ახდენენ არასრულწლოვნებზე, ან მონაწილეობენ ოჯახში ფიზიკურ ან ფსიქოლოგიურ ძალადობაში. ქორწინების იძულება (მათ შორის, არარეგისტრირებულის) ისჯება სისხლის სამართლის კოდექსით. აღსანიშნავია, რომ არასრულწლოვანი პირის მიმართ ჩადენილი იგივე ქმედება წარმოადგენს დანაშაულის დამამძიმებელ გარემოებას (ისჯება უფრო მკაცრად). იმავდროულად, ქორწინების იძულება მოიცავს როგორც ფიზიკურ, ისე ფსიქოლოგიურ იძულებას. იძულებითი ქორწინება დამთავრებულად ითვლება იძულების განხორციელების მომენტიდან და არ აქვს მნიშვნელობა, მოახერხა თუ არა დამნაშავემ მიზნის მიღწევა და რეგისტრირებული ან არარეგისტრირებული ქორწინების ფაქტი დადგა თუ არა.

მუხლი 143

თავისუფლების უკანონო აღკვეთა

განმარტება: ადამიანის „მოტაცება“, მათ შორის, მასზე დაქორწინების მიზნით, ძალადობის ერთ-ერთი ფორმაა და ისჯება სისხლის სამართლის კოდექსით, ვინაიდან აღნიშნული ქმედება ლახავს პირის ღირსებას და არ ითვალისწინებს „მოსატაცებელი“ პირის ნებელობას. თავისუფლების უკანონო აღკვეთა, დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით, არასრულწლოვნის მიმართ, ითვლება დანაშაულის დამამძიმებელ გარემოებად (ითვალისწინებს უფრო მკაცრ სასჯელს).

არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ არსებობს ორი ტიპის პასუხისმგებლობა:

მორალური/სოციალური პასუხისმგებლობა – საკუთარი თავის, ოჯახის, სკოლის, თემის, ქვეყნის, მსოფლიოსა და კაცობრიობის წინაშე. ეს პასუხისმგებლობა ნებაყოფლობითია და მისი შეუსრულებლობა არ იწვევს სამართლებრივ პასუხისმგებლობას.

იურიდიული პასუხისმგებლობა – სამართლებრივი ნორმების დარღვევისათვის, რომელსაც მოქალაქეს კანონი და სახელმწიფო აკისრებს. პასუხისმგებლობის ეს ფორმა სავალდებულოა და იძულებითი ხასიათის ღონისძიებას გულისხმობს.

სამართლებრივ სახელმწიფოში ადამიანებს თანაბარი შესაძლებლობები ეძლევათ, მათ აქვთ განვითარების, განათლების მიღების, პარტნიორის/მეუღლის დამოუკიდებლად არჩევისა და სხვა უფლებების ასაკის შესაბამის დროსა და გარემოში განხორციელების თანაბარი შესაძლებლობა. უფლებების დარღვევისათვის გათვალისწინებულია პასუხისმგებლობები საქართველოში მოქმედი კანონების შესაბამისად, ხოლო კანონი უზენაესია და კანონის წინაშე ყველა თანასწორია.

პედაგოგიკისათვის:

თუ თქვენთვის გახდა ცნობილი (ექვსის დონეზე კი), რომ:

- არასრულწლოვანზე ხორციელდება ზეწოლა, მისი დანიშვნის ან/და დაქორწინებაზე დაყოლიების მიზნით;
- არასრულწლოვანზე ხორციელდება რაიმე სახის ძალადობა ან/და იძულება, მისი დანიშვნის ან/და დაქორწინებაზე დაყოლიების მიზნით;
- არასრულწლოვნის ნიშნობა/ქორწინება იგეგმება ან განხორციელდა;
- არასრულწლოვანი ორსულადაა;

მიმართეთ, საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 12 სექტემბრის № 437 დადგენილებაში გათვალისწინებული

ნებულიწესით, შინაგან საქმეთა სამინისტროს (112) ან/და სახელმწიფო ბრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოს (111).
გახსოვდეთ: დადასტურებული ფაქტის ან/და ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, რეფერირების სუბიექტი ვალდებულია, დაუყოვნებლივ შეატყობინოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს!

ეჭვი შესაძლებელია გამოიწვიოს, მათ შორის, შემდეგმა გარემოებებმა:

- არასრულწლოვანი არ დადის სკოლაში;
- გაცდენების შემდეგ, არასრულწლოვანი სკოლაში დადის დათრგუნული და შეცვლილი აქვს ქცევა, აკეთებს ან საუბრობს მისთვის არადადამახასიათებელი მანერით, სიტყვებით;
- არასრულწლოვანი პირის მშობელი უჩვეულო მიზეზებით ხსნის შვილის მიერ პერიოდულად სკოლის გაცდენის მიზეზებს და სხვა გარემოებები.

ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 1726 მუხლის მიხედვით: ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურებში ჩართული

სუბიექტის (დაწესებულების ან/და მისი უფლებამოსილი თანამშრომლის) მიერ ბავშვზე ძალადობის გამოვლენის და ბავშვზე ძალადობის შესახებ ინფორმაციის შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოსთვის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს შესაბამისი ფიზიკური ან/და იურიდიული პირის დაჯარიმებას.

სისხლის სამართლის კოდექსის 376-ე მუხლის თანახმად: დანაშაულის შეუტყობინებლობა იმის მიერ, ვინც ნამდვილად იცის, რომ მზადდება ან ჩადენილია მძიმე ან/და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაული, ისჯება შვიდ წლამდე თავისუფლების აღკვეთით.

მშობლებისათვის:

ბავშვებისათვის მნიშვნელოვანია ძალადობისაგან თავისუფალ გარემოში ცხოვრება. ოჯახის შექმნა პასუხისმგებლობაა, რომლის დაკისრება ადრეულ ასაკში არ არის სასურველი არასრულწლოვნისათვის. მისი ფსიქიკა სუსტია და მარტივად დაზიანებადი. ბავშვების ფიზიკური განვითარებისათვის აუცილებელია ორგანიზმმა დაასრულოს ზრდა, რათა ორსუ-

ლობის დროს შეძლოს ჯანმრთელი ნაყოფის გაზრდა/ გაჩენა და თავადაც არ დაიზიანოს ჯანმრთელობა.

გახსოვდეთ! არასრულწლოვნისათვის განათლების უფლების შეზღუდვა უგულებელყოფაა, რაც ძალადობის ერთ-ერთი ფორმაა ისევე, როგორც იძულება და ისჯება საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ქორწინების იძულება სისხლის სამართლის დანაშაულია, რაც ისჯება, მათ შორის, თავისუფლების აღკვეთით (შშობლების მიმართაც).

მნიშვნელოვანია მშობელმა არასრულწლოვნის აღზრდისა და სწავლების მოვალეობა შეასრულოს ჯეროვნად (ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172-ე მუხლი), ასაკის შესაბამისი არაძალადობრივი მეთოდების გამოყენებით, რადგან ეს აუცილებელია ჩვენი შვილების ბედნიერი მომავლისათვის!

ბავშვებისათვის:

„ბავშვის უფლებათა კოდექსი“-ს თანახმად, დაცული უნდა იყოს, მათ შორის:

მუხლი 6. ბავშვის სიცოცხლისა და პიროვნული განვითარების უფლება,

მუხლი 7. ბავშვთა თანასწორობის უფლება,

მუხლი 10. ბავშვთა განათლების უფლება,

მუხლი 24. ბავშვის ოჯახში ცხოვრებისა და პიროვნული განვითარების უფლება.

თუ თქვენთვის ცნობილი გახდება ბავშვების ქორწინების, ნიშნობის, თავისუფლების უკანონო შეზღუდვის, ქორწინების იძულების ფაქტების შესახებ, ნუ იქნებით გულგრილი, დაეხმარეთ, გამოიჩინეთ თანაგრძნობა და გადაარჩინეთ თანატოლების მომავალი.

ეს მნიშვნელოვანია! თუკი თქვენ მიმართ ჩადენილია დანაშაული ან შეესწარიტ მსგავსი დანაშაულის ჩადენის ფაქტს, მიმართეთ პოლიციას, დარეკეთ 112-ზე ან/და გამოიყენეთ 112-ის მობილური აპლიკაცია (112 Georgia). აპლიკაციის მეშვეობით 112-თან დაკავშირება შესაძლებელია 3 გზით: ჩუმი განგაში (SOS); ოპერატორთან მიმოწერა (ჩატი); ზარის განხორციელება.

აპლიკაციის გამოყენება უფასოა, ხელმისაწვდომია ქართულ, ინგლისურ და რუსულ ენებზე.

ეს საინტერესოა! ადრეულ ასაკში ქორწინების შესახებ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებული სტატისტიკური მონაცემები შეგიძლიათ იხილოთ ბმულებზე:

<https://gender.geostat.ge/gender/index.php?sdg=5#sdg>

<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/680/diskriminatsiis-nishnit-sheutsqnareblobis-motivit-chadenili-danashaulis-statistika>

გამომყვნიებული მასალა:

1. საქართველოს კონსტიტუცია;
2. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი;
3. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი;
4. საქართველოს კანონი „ქალთა მიმართ ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“;
5. ბავშვის უფლებათა კოდექსი;
6. საქართველოს მთავრობის დადგენილება N437;
7. www.coe.int/t/dg2/equality/DOMESTICVIOLENCECAMPAIGN/FAQ_en.asp#P59_4532;
8. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>;
9. www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_plan_action_en.asp;
10. <https://www.unicef.org/protection/child-marriage>;
11. ბავშვის უფლებათა კონვენცია - <https://old.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/arasrw.martl3.pdf>;
12. ბავშვის უფლებების ევროპული სამართლის სახელმძღვანელო https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_rights_child_KAT;
13. <https://www.unicef.org/child-rights-convention/frequently-asked-questions>;
14. საქართველოს რესპუბლიკის საქორწინო და საოჯახო კოდექსი <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/5590584?publication=15>;
15. საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსი;
16. ვ. მეტრეველი ქართული სამართლის ისტორია. გამომცემლობა მერიდიანი. [https://www.tsu.ge/data/file_db/faculty_law/seminari%20N11%20\(davitashvili\).pdf](https://www.tsu.ge/data/file_db/faculty_law/seminari%20N11%20(davitashvili).pdf);
17. ივ. ჯავახიშვილი, თბზ., ტ. VII, ტ. VI;
18. სახალხო დამცველის პირველი სპეციალური ანგარიში – ადრეულ ასაკში ქორწინება <https://ombudsman.ge/res/docs/2019041311300285798.pdf>.

წიგნიერების საერთაშორისო დღე

ბავშვი

8 სექტემბერი

რატომაა ეს დღე
მნიშვნელოვანი?

რატომაა ეს დღე
მნიშვნელოვანი?

რატომაა ეს დღე
მნიშვნელოვანი?

წიგნიერების საერთაშორისო დღე მთელი მსოფლიოს მასშტაბით 8 სექტემბერს აღინიშნება 1967 წლიდან. ეს დღე განსაკუთრებულია - გვახსენებს წიგნიერების მნიშვნელობას ისეთ საკითხებთან დაკავშირებით, როგორებიცაა ღირსება და ადამიანის უფლებები და წინ წევს განათლებული, მდგრადი და განვითარებული საზოგადოების საჭიროებას. ასევე, ამაღლებს ცნობიერებას და კონცენტრირდება წიგნიერების პრობლემების აღმოფხვრაზე. წიგნიერება აძლიერებს და ათავისუფლებს ადამიანებს, აუმჯობესებს ცხოვრების დონეს, ავითარებს უნარ-ჩვევებს და გვანახებს შესაძლებლობების ფართო სპექტრს, რაც, თავის მხრივ, ამცირებს სიღარიბეს და ზრდის ჩართულობას შრომის ბაზარზე.

აქტივობის თემა: **ზღაპრის გმირები XXI საუკუნეში**

მიზანი: მოსწავლეები გაიძლიერებენ შემოქმედებით და წარმოსახვით უნარებს

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: ფერადი ქაღალდები, ფლომასტერები, ყველა ტიპის ქსოვილი

აქტივობის შინაარსი: მასწავლებელი ჯგუფებს აძლევს დავალებას, აირჩიონ რომელიმე ზღაპრის გმირი და წარმოადგინონ მისი სიტყვიერი პორტრეტი - როგორ გამოიყურება, რა აცვია, რა არის მისი სიმბოლო (მაგ.: კონკიას სიმბოლო შეიძლება იყოს მისი ფეხსაცმელი) და ა.შ.. სიტყვიერ აღწერაში, შეთანხმების შემდეგ, მონაწილეები სხვადასხვა რესურსით იწყებენ ზღაპრის გმირების შექმნას ქაღალდების ან ნაჭრების საშუალებით. მოსწავლეებს შეუძლიათ, გმირი სიმბოლოს სახითაც წარმოადგინონ (მაგ.: კომბლეს სიმბოლო - კომბალი). გმირიც და სიმბოლოც შეიძლება იყოს თითზე ჩამოსაცმელი ფიგურა, თოჯინა ან გამოჭრილი ნახატი და სხვა.

სიტყვიერი პორტრეტის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, შექმნან სცენარი თემაზე: „ზღაპრის გმირის მონოლოგი XXI საუკუნეში“.

მინიშნება: აუცილებელი პირობაა, გმირი იყოს დადებითი და მისი მონოლოგი პასუხობდეს ეპოქის პრობლემებსა და მოთხოვნებს.

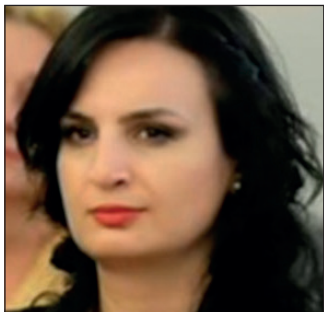
სადისკუსიო კითხვები

1

რა წვლილი მიუძღვის
წიგნიერებას განვითარებული
საზოგადოების
ჩამოყალიბებაში?

2

როგორ აუმჯობესებს წიგნიერება
ცხოვრების დონეს? როგორ
აძლიერებს და ეხმარება ადამიანს
თავისუფლების მნიშვნელობის
განაღიზებაში?

ეკატერინე კიკრიაშვილი

ძველი თბილისის
საგანმანათლებლო
რესურსცენტრის უფროსი,
მოსწავლეთა უფლებები და
სკოლის ვალდებულებები

მოსწავლეთა უფლებები და სკოლის ვალდებულებები

KidsRights Index არის KidsRights Foundation-ის ინიციატივა, რომელიც ხორციელდება როტერდამის ერასმუსის უნივერსიტეტთან, ერასმუსის ეკონომიკის სკოლასთან და სოციალური კვლევების საერთაშორისო ინსტიტუტთან თანამშრომლობით. KidsRights Index აქვეყნებს წლიურ გლობალურ რეიტინგს იმის შესახებ თუ როგორ იცავენ მსოფლიოს ქვეყნები ბავშვთა უფლებებს.

KidsRights ინდექსი შედგება 5 დომენისგან:

- სიცოცხლის უფლება
- ჯანმრთელობის უფლება
- განათლების უფლება
- დაცვის უფლება
- კეთილსაიმედო გარემო ბავშვის უფლებებისთვის

2023 წლის ანგარიშში საქართველო 193 ქვეყნიდან 39-ე ადგილს იკავებს, რაც ფრიად სასიხარულოა. მიღწეული შედეგი კიდევ უფრო მეტ მოლოდინს აჩენს, რათა უფრო მეტად გავაუმჯობესოთ საქართველოში ბავშვთა უფლებები მდგომარეობა.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ტერიტორიულ ორგანოს – საგანმანათლებლო რესურსცენტრს, რომელიც საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ტერიტორიულ ორგანოს წარმოადგენს, ამ გზაზე თავისი წილი პასუხისმგებლობა ეკისრება.

რესურსცენტრის მიზანია სამინისტროს პოლიტიკის განხორციელების ხელშეწყობა. უფრო მარტივად რომ ვთქვათ, საგანმანათლებლო რესურსცენტრი არის ჰორიზონტალური საგანმანათლებლო კლასტერი, რომელმაც ყველაფერი უნდა გააკეთოს, რათა ხელი შეუწყოს და მხარი დაუჭიროს ყველა ამოცანას, რომელიც მოსწავლეთა გაძლიერებას, მათი შედეგების გაუმჯობესებასა და კეთილდღეობას ემსახურება. რესურსცენტრმა განსაკუთრებით მოსწავლეთა უფლებების დაცვის პრევენცია-ინტერვენციაზე უნდა იზრუნოს, ხელი უნდა შეუწყოს სკოლებს, რათა ყველა სამართლებრივი და ადმინისტრაციული პროცედურა განხორციელდეს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით.

მოსწავლეთა უფლებების დაცვისათვის სკოლას კანონმდებლობით აქვს დაკისრებული გარკვეული ვალდებულებები:

- სასწავლო წლის დაწყებიდან არაუგვიანეს 10 დღისა, მოსწავლეებსა და მათ კანონიერ წარმომადგენლებს, საინფორმაციო ხასიათის შეხვედრების საშუალებით, უნდა მიაწოდოს ინფორმაცია შესაბამისი პირების/უწყებების ტელეფონის ნომრების, ფუნქციებისა და მნიშვნელობის შესახებ;
- სასწავლო წლის დაწყებიდან არაუგვიანეს ერთი თვის ვადაში უნდა დაასრულოს მოსწავლეთა უფლებებისა და წესების, ასევე, სკოლის საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების გეგმის გაცნობა ყველა მოსწავლისათვის, საინფორმაციო ხასიათის შეხვედრების ან/და სხვა ღონისძიებების ორგანიზებით.

რესურსცენტრმა თვალი უნდა მიადევნოს ზემოთ აღნიშნულ პროცესებს და უზრუნველყოს, რომ მოსწავლისათვის საკუთარი უფლებებისა და წესების

გაცნობის ღონისძიებები იყოს პოზიტიური ხასიათის და არ ისახავდეს მიზნად მოსწავლეში შიშის გრძობის გაღვიძებას, დასჯის მოლოდინის შექმნას. ასევე, ყურადღება უნდა მიაქციოს იმას, თუ რამდენად ხდება სკოლის მხრიდან ამ პროცესში ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინება. მაგალითად, უფლებებისა და წესების გაცნობა შესაძლებელია განხორციელდეს ვიზუალიზაციით, სახელოვნებო/შემოქმედებითი მიდგომების გამოყენებით. დაუშვებელია, რომ სკოლამ ეს დოკუმენტზე ხელმოწერით გააკეთებინოს მოსწავლეს.

მოსწავლეებში ძალადობის რისკების შეფასება სკოლის მიერ ძალადობის პრევენციის მიზნით განხორციელებელი ღონისძიებების დაგეგმვისა და განხორციელების საფუძველია. ადრეულ ეტაპზე ძალადობის პრევენციასა და ძალადობის განმეორების

საფრთხეების იდენტიფიცირების მიზნით, სკოლა ვალდებულია, სასწავლო წლის განმავლობაში სულ მცირე ერთხელ განახორციელოს ძალადობის რისკების შეფასება მოსწავლეებსა და მასწავლებლებში. ამ დროს დაცული უნდა იყოს მოსწავლეთა და მასწავლებელთა ანონიმურობა.

იმისათვის, რომ საგანმანათლებლო რესურსცენტრმა სამოქმედო ტერიტორიაზე შეძლოს საერთო მიზნის ქვეშ სკოლების ინდივიდუალური მიზნების კონსოლიდაცია და ადგილობრივი საგანმანათლებლო ეკოსისტემის გაძლიერება, მნიშვნელოვანია, კარგად იცნობდეს საკუთარ მოსწავლეებს, მათ სურვილებსა და მისწრაფებებს; მონახოს გზები და საშუალებები მათთან დაახლოებისათვის; მშვიდი, უსაფრთხო, პოზიტიური, ხელმისაწვდომი და ხარისხიანი გარემოს ხელშეწყობით, ყველაფერი გააკეთოს მათი უფლებების დაცვის გასაძლიერებლად.

როგორ შეიძლება ეს გაკეთდეს? საგანმანათლებლო რესურსცენტრმა უნდა წაახალისოს სკოლის ინიციატივები, ხელი შეუწყოს მოსწავლეებს, სკოლებს, მშობლებს, მასწავლებლებსა და თემს შორის კოლაბორაციას, ინკლუზიურ გარემოს, განათლების ხარისხის ამაღლების მიმართულებით საჭიროებების იდენტიფიცირებასა და სწავლისა და სწავლების თანასწორობას.

რეფორმა მოითხოვს, რომ თვისებრივი ძვრები განხორციელდეს საკლასო ოთახში. ამ პროცესში მხარდამჭერ მექანიზმებს უმნიშვნელოვანესი როლი აქვს. თანმიმდევრული საქმიანობით, რესურსცენტრს შეუძლია ბიძგი მისცეს სკოლის დამკვიდრებული კულტურის პოზიტიურ ცვლილებასა და განვითარებას.

რესურსცენტრი, როგორც მაკოორდინირებელი, ხელს უნდა უწყობდეს რეფორმის ფარგლებში სკოლებს შორის საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარებას, წარმატებული სიტუაციების განხილვას, მასტერკლასებისა და კონფერენციების ორგანიზებას, სკოლების ძლიერი მხარეების იდენტიფიცირებასა და მათზე

დაყრდნობით შესაბამის აქტივობებში პარტნიორი სკოლების ჩართვას.

რეფორმის ფარგლებში, ძველი თბილისის რაიონის რესურსცენტრსა და სკოლებს შორის პროფესიული დიალოგის, სწორი და მიზნობრივი კომუნიკაციისა და თანამშრომლობის საუკეთესო დასტურია იმ სკოლების რაოდენობა, რომლებმაც ისარგებლეს ეროვნული სასწავლო გეგმის კონკრეტულ სიახლის – სწავლებისა და შეფასების არჩევის თავისუფლებით. კერძოდ, სამი წელია, ძველი თბილისის რაიონის რამდენიმე სკოლა სწავლა-სწავლების პროცესში მხოლოდ განმავითარებელ შეფასებას იყენებს და წლიურ ქულას ანგარიშობს მხოლოდ შემაჯამებელი სამუშაოების საფუძველზე. ამ მიდგომის დანერგვიდან ერთი სასწავლო წლის შემდეგ გაანალიზდა შედეგები, რომლებიც მოგვიანებით გაზიარდა რეფორმაში ჩართული სკოლების რეგიონულ კონფერენციაზე. შეფასების მეთოდების სკოლის საჭიროებაზე მორგება და შედეგის მიღწევის გზების ინდივიდუალობა, უდავოდ, სკოლების დემოკრატიზაციისა და მოსწავლეზე ორიენტირებული მიდგომების დანერგვისკენ გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯია. იქ, სადაც კურიკულუმის აგება, საათობრივი ბადის და გეგმვა ხდება ბავშვების შესაძლებლობებზე, ინტერესებსა და საჭიროებებზე დაყრდნობით, რა თქმა უნდა, მეტად არის დაცული მათი უფლებები, ვიდრე სკოლაში, სადაც გადაწყვეტილებების საფუძველი ამ გადაწყვეტილებების მიმღებთა პირადი ინტერესებია.

უმნიშვნელოვანესია, რომ საგანმანათლებლო რესურსცენტრი ასრულებდეს ხარაჩოს როლს და ხელს უწყობდეს სასკოლო პროცესების მდგრადობას. მისი ყოველი ქმედება მიმართული უნდა იყოს იმ ლიდერებისა და პროცესების მხარდასაჭერად, რომლებიც გადამწყვეტ როლს ასრულებენ ადამიანური კაპიტალისა და ქვეყნის განვითარების საქმეში.

სკოლის მართვის პროცესში მონაწილეობის წასახალისებლად და მოსწავლეთა მოსაზრებების გასათვალისწინებლად, ძველი თბილისის რაიონის საგან-

მანათლებლო რესურსცენტრის ტერიტორიაზე მოქმედებს საჯარო სკოლების მოსწავლეთა თვითმმართველობის გაერთიანება (პარლამენტი), რომელიც ხელს უწყობს ძველი თბილისის რაიონის საჯარო სკოლების ფუნქციონირებასა და მმართველობით საკითხებში მოსწავლეთა მათქმალურ ჩართულობას.

ძველი თბილისის რაიონის საგანმანათლებლო რესურსცენტრის ტერიტორიაზე მოქმედი საჯარო სკოლების მოსწავლეთა თვითმმართველობის გაერთიანება (პარლამენტი) თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში:

- ა. იცავს და წარმოადგენს ძველი თბილისის რაიონის საჯარო სკოლების მოსწავლეთა უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს;
- ბ. თანამშრომლობს საგანმანათლებლო, სასწავლო და სპორტულ/კულტურულ დაწესებულებებთან;
- გ. ძველი თბილისის რაიონის საგანმანათლებლო რესურსცენტრის ტერიტორიაზე მოქმედი საჯარო სკოლების მოსწავლეთა თვითმმართველობის

გაერთიანება (პარლამენტი), მიზნების მისაღწევად, ახორციელებს „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონით და ამ დებულებით გათვალისწინებულ სხვა უფლებამოსილებებს.

მოსწავლეთა თვითმმართველობის გაერთიანების (პარლამენტი) საქმიანობის სფეროებია:

- მოსწავლეთა პრობლემური თუ საინტერესო საკითხების განხილვა და სკოლის მმართველობითი ორგანოების ინფორმირება;
- მოსწავლეთა პრაქტიკული უნარებისა და თეორიული ცოდნის განვითარებისათვის სხვადასხვა საგანმანათლებლო აქტივობის ორგანიზება;
- თავისუფალი პიროვნების ჩამოყალიბებისათვის საჭირო პირობების შექმნა;
- მოზარდის გონებრივი და ფიზიკური უნარ-ჩვევების განვითარება; ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრება;
- კულტურულ ფასეულობათა პატივისცემა; მოსწავლის მიერ ოჯახის, საზოგადოების, სახელმწიფოსა

და გარემოს წინაშე საკუთარი უფლება-მოვალეობების გაცნობიერებაში ხელშეწყობა;

- ძველი თბილისის რაიონის საგანმანათლებლო რესურსცენტრის სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებული სკოლების მმართველობით საკითხებში მოსწავლეთა მასსიმალურ ჩართულობა;
- სკოლებს შორის თანამშრომლობა და საუკეთესო გამოცდილების გაზიარება;
- მოსწავლის მიერ საკუთარი უფლება-მოვალეობების გაცნობიერება;
- სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებული საჯარო სკოლების მიერ მოსწავლეთა პროფესიული ორიენტაციისა და კარიერის დაგეგმვის სისტემის დანერგვისა და გაძლიერების ხელშეწყობა.

ძველი თბილისის რაიონის საგანმანათლებლო რესურსცენტრის ტერიტორიაზე მოქმედი საჯარო სკოლების მოსწავლეთა თვითმმართველობის გაერთიანება (პარლამენტი) შედგება 7 კომიტეტისგან:

1. სკოლის მოვლა-პატრონობის კომიტეტი;
2. ბავშვთა უფლებების დაცვის/ადვოკატირებისა და თანასწორობის კომიტეტი;
3. კომუნიკაციისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის კომიტეტი;
4. ჯანსაღი ცხოვრების წესის დანერგვის ხელშეწყობის კომიტეტი;

5. „არტ“ მიმართულების კომიტეტი;
6. გარემოს დაცვის ხელშეწყობის კომიტეტი;
7. ინოვაციების კომიტეტი.

კომიტეტებში მუშაობა და ერთობლივად განხორციელებული პროექტები, რაიონის მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს, კარგად გაიცნონ ერთმანეთი, დამეგობრდნენ, გამოიმუშაონ 21-ე საუკუნის უნარ-ჩვევები, შეძლონ კონკურენტული გარემოს ანალიზი. ასეთი გამოცდილება ხელს უწყობს: რეფლექსურ პრაქტიკას, თვალსაწიერის გაფართოებას, საზღვრებისა და დაბრკოლებების შემცირებას, საერთო პროდუქტიულობის მიღწევასა და მათზე მორგებული სასწავლო გარემოს შექმნას, არაჯანსაღი კონკურენციის თავიდან არიდებას.

ზემოთ ჩამოთვლილი აქტივობების დახმარებით, ჩვენი რესურსცენტრი ცდილობს შექმნას ისეთი გარემო, სადაც ყველა მოსწავლისთვის კარი ღიაა და სადაც ბავშვს ყოველთვის შეუძლია მხარდამჭერი ადამიანის პოვნა. მოსწავლეებმა იციან, რომ შეუძლიათ ნებისმიერ დროს მოვიდნენ სივრცეში, სადაც ყოველთვის შეეგებებათ ადამიანი, რომელიც მოუსმენს და დაეხმარება საკუთარი უფლებების რეალიზებაში.

გამოყენებული მასალა:

1. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში უსაფრთხოებისა და საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის 2019 წლის 29 იანვარს ბრძანება №06/ნ;
2. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ტერიტორიული ორგანოების – საგანმანათლებლო რესურსცენტრების ტიპური დებულების დამტკიცების შესახებ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2006 წლის 17 იანვარის ბრძანება №31;
3. 2019 წლის 20 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებული ბავშვის უფლებათა კოდექსი;
4. <https://files.kidsrights.org/wp-content/uploads/2023/06/18142916/KidsRights-Index-2023-Overall-score.pdf>
5. <https://files.kidsrights.org/wp-content/uploads/2023/06/18142918/KidsRights-Index-2023-Report.pdf>

რატომაა ეს დღე მნიშვნელოვანი?

შეიარაღებული კონფლიქტების მქონე ქვეყნების უმეტესობაში სკოლებისა და სხვა საგანმანათლებლო დაწესებულებების სამხედრო ბაზებად გამოყენება მუდმივ საფრთხედ რჩება, რაც მოსწავლეებს ხარისხიან განათლებაზე წვდომის უფლებას ართმევს, ხოლო მასწავლებლებს - სწავლის ადეკვატურად მიწოდების უნარს. 2020 წელს ყატარის სახელმწიფოსა და 62 თანასპონსორი ქვეყნის მიერ წარმოდგენილი 75/275 რეზოლუციის თანახმად, გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ 9 სექტემბერი განათლების თავდასხმისგან დაცვის საერთაშორისო დღედ გამოაცხადა. მშვიდობისა და განვითარების ხელშეწყობისთვის საგანმანათლებლო დაწესებულებები ყოველთვის უსაფრთხო და დაცული უნდა იყოს თავდასხმებისგან. საჭიროა ცნობიერების ამაღლება ამ საკითხის მიმართ, განათლების შესანარჩუნებლად და მისი თავდასხმისგან დაცვის მწვავე აუცილებლობიდან გამომდინარე.

სადისკუსიო კითხვები

შეგიძლიათ თუ არა, განიხილოთ რომელიმე შეიარაღებული კონფლიქტის მქონე ქვეყანა, სადაც განათლება მუდმივად საფრთხის ქვეშაა?

როგორ გესმით საერთაშორისო და ჰუმანიტარული სამართალი?

რა იცით ადამიანის უფლებების შესახებ? განიხილეთ.

პოსტერის ავტორი – გვანაზა ხორგაშვილი
უფლებების დარღვევაზე ისეთ ქვეყანაში, როგორიც ავღანეთია?

სექტემბერი განათლების თავდასხმისგან დაცვის საერთაშორისო დღე

აქტივობის თემა: უსაფრთხო სკოლები

მიზანი: მოსწავლეები გამოიმუშავენ არგუმენტების უნარს

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: თაბახის ფურცლები, კალამი, სადებატე სივრცე, დებატის ჩატარების ტექნიკების შესახებ ბმული: <https://www.living-democracy.com/ge/textbooks/volume-2/students-manual-10/tool-2/toolbox-12/>

აქტივობის შინაარსი: მასწავლებელი კლასს სთავაზობს სადებატო თემას - „სკოლების უსაფრთხოების დეკლარაციაში ჩართულობა ნიშნავს თუ არა განათლების უსაფრთხოებას“.

მასწავლებელი კლასს ჰყოფს ორ ნაწილად: ერთი ჯგუფი საკითხს განიხილავს დადებითი კუთხით, ხოლო მეორე ჯგუფი ამ მოსაზრების მოწინააღმდეგეა.

დებატი სამ რაუნდს მოიცავს.

გახსნით რაუნდში თითოეული ჯგუფი მოკლედ გამოთქვამს თავის მოსაზრებას საკითხის ირგვლივ.

ღია დებატებში ჩართვისას, გამომსვლელები წარმოადგენენ საკუთარს და აბათილებენ მოწინააღმდეგე მხარის მიერ წარმოდგენილ არგუმენტებს.

დასკვნით რაუნდში, ყველა გამომსვლელს ეძლევა შესაძლებლობა, შეაჯამოს საკუთარი მოსაზრება.

მინიშნება: დებატების წარმოებისათვის საჭიროა, არსებობდეს სადავო საკითხი. სადებატო თემა წინასწარ უნდა იქნეს შესწავლილი.

მანანა ჭიჭარაძე

მასწავლებელთა პროფესიული
განვითარების ეროვნული
ცენტრის არაფორმალური
განათლების ხელშეწყობის
პროგრამის კონსულტანტი

ქმედითი სტრატეგიები

ძალადობისა და ჩაბპრის პრევენციისათვის სკოლაში

თანამედროვე რეალობაში განსაკუთრებით მწვავედება ბავშვთა მიმართ ძალადობისა და სისასტიკის პრობლემა. ბავშვზე შეიძლება იძალადონ ნებისმიერ დროს და ნებისმიერ სიტუაციაში: სკოლაში, არდადეგების დროს, საზოგადოებრივ ადგილზე. ოჯახი არ არის გამონაკლისი, მიუხედავად იმისა, რომ იგი, პირველ რიგში, შექმნილია ბავშვის უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, რაც მისი ნორმალური განვითარების აუცილებელი ფაქტორია.

პრობლემის არსი

სტატისტიკის თანახმად, მსოფლიოში ყოველწლიურად იზრდება ბავშვების რიცხვი, რომლებმაც განიცადეს ძალადობა სხვადასხვა ფორმით და გამოვლინებით. მიზეზები იმალება მსოფლიო საზოგადოების პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ არასტაბილურობაში, ოჯახების ცხოვრების არახელსაყრელ სოციალურ პირობებში, ადამიანთა ღირებულებითი ორიენტაციის ცვლილებაში, მშობლების ზედმეტ დასაქმებასა და განქორწინებებში.

თითოეულმა ამ ფაქტორმა შეიძლება გამოიწვიოს ძალადობის სხვადასხვა ფორმა, რომლის მიზანია ერთი ადამიანის სხვაზე დაქვემდებარება და კონტროლი სხვადასხვა გზით (იზოლაცია, დაშინება, მანიპულირება, მუქარა, ემოციური ძალადობა, ეკონომიკური ძალადობა, ფიზიკური ძალადობა, სექსუალური ძალადობა).

ბავშვზე ძალადობა მოზრდილების მხრიდან ქმედებების (უმოქმედობის) ერთობლიობაა, რომელიც ზიანს აყენებს ბავშვის ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობას და ხელს უშლის მის განვითარებას. ეს შეიძლება იყოს მშობლების/მეურვეების ან სხვა ადამიანების მხრიდან განზრახვან გაუფრთხილებლობით მოპყრობა, ან ქმედებები, რომლებმაც გამოიწვია ტრავმები, განვითარების შეზღუდვა, ბავშვის სიკვდილი, ან საფრთხე შეუქმნა ბავშვის უფლებებსა და კეთილდღეობას.

ასევე, უცხო არ არის პრობლემების გადაჭრის ძალისმიერი მეთოდის კულტი, რწმენა, რომ ფიზიკური დასჯა არის განათლების ეფექტური გზა. ხშირად ეს სტერეოტიპები მშობლების ქცევასა და მათ ირაციონალურ შეხედულებებშიც გამოიხატება. მაგ.: პრობლემები უნდა მოგვარდეს ძალდატანებით.

ასევე, უცხო არ არის პრობლემების გადაჭრის ძალისმიერი მეთოდის კულტი, რწმენა, რომ ფიზიკური დასჯა არის განათლების ეფექტური გზა. ხშირად ეს სტერეოტიპები მშობლების ქცევასა და მათ ირაციონალურ შეხედულებებშიც გამოიხატება. მაგ.: პრობლემები უნდა მოგვარდეს ძალდატანებით.

ბოლო ხანს, გააქტიურებულია მცდარი შეხედულება იმის შესახებ, რომ სკოლა ყველაფერზე აგებს პასუხს და მშობლის ტვირთი მცირეა ბავშვის აღზრდა-განათლებაში.

ძალადობა, ძალადობრივი ურთიერთობები და ასეთ პირობებში ცხოვრება იწვევს მძიმე ფსიქიკურ ტრავმას ბავშვებში. ისინი ბრძანდებიან, აგრესიულები ხდებიან, რაც გამოიხატება მოზარდების არამოტივირებულ სისასტიკეში უცხო ადამიანების, თანატოლების, უფროსების მიმართ, დესტრუქციული მოქმედებების სურვილში.

ამ ფაქტორების ზემოქმედება იკვეთება ძალადობის სხვადასხვა ფორმის გამოვლენაში, რომლის მიზანია ერთი ადამიანის სხვაზე დაქვემდებარება და კონტროლი სხვადასხვა გზით (იზოლაცია, დაშინება, მანიპულირება, მუქარა, ემოციური ძალადობა, ეკონომიკური ძალადობა, ფიზიკური ძალადობა, სექსუალური ძალადობა). ძალადობა არღვევს სხვა ადამიანის ინდივიდუალურ უფლებას.

ბავშვზე ძალადობა—მოზრდილების მხრიდან მოქმედებების (ასევე, გულგრილობის) მრავალფეროვნებაა, რომლებიც ზიანს აყენებს ბავშვის ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობას და განვითარებას. ეს შეიძლება იყოს მშობლების/მზრუნველების ან სხვა ადამიანების მხრიდან განზრახ ან გაუფრთხილებლობით მოპყრობა ან ქმედებები, რომლებმაც გამოიწვია დაზიანება, განვითარების უნარშემლუდულობა, ბავშვის სიკვდილი ან საფრთხე შეუქმნა ბავშვის უფლებებსა და კეთილდღეობას.

მცირეწლოვან ბავშვს უყურადღებოდ ტოვებენ სახლში ან ქუჩაში, აიძულებენ იდგეს კუთხეში, ამცირებენ და უწოდებენ „იდიოტს“, „სულელს“, „უნიჭოს“, ცუდად კვებავენ და ვერ აცემენ, არ უქმნიან სწავლის პირობებს, აყურებინებენ პორნო ფილმებს, მის მიმართ გადაჭარბებული, არარეალური მოთხოვნები და მოლოდინები აქვთ, შეუსრულებლობის შემთხვევაში კი სჯიან—ყველა ამსიტუაციას საერთო შედეგი აქვს. თუმცა ზოგიერთ მათგანს არ შეიძლება ეწოდოს

ძალადობა ამსიტყვის ჩვეულებრივი გაგებით, მაგრამ ეს არის ოჯახში ბავშვის მიმართ „ცუდი“, „სასტიკი“, „არასწორი“ მოპყრობა, რაც ტრავმულია და უარყოფითად მოქმედებს პატარას განვითარებასა და ჯანმრთელობაზე.

ყველა ფორმის ძალადობა და მშობლის უფლებების ბოროტად გამოყენება ყოველთვის აისახება ბავშვის რეალურ მდგომარეობაზე, მის შემდგომ განვითარებასა და სოციალურ ადაპტაციაზე.

კანონი სკოლის ყველა თანამშრომელს ავალდებულებს ამოიცნოს ძალადობის ფაქტი და ცნობადი გახადოს ის ადმინისტრაციისათვის. ხშირად, სკოლა ფაქტს ძალადობის დეფინიციას ვერ აძლევს, რადგან ვერ გაურკვევია ეს არის ჩაგვრის წინა მდგომარეობა/ჩაგვრა თუ ჯანსაღი ურთიერთობა თანატოლებს შორის, რადგან მოძალადე ეუბნება, რომ ხუმრობს, უყვართ ერთმანეთი და ამას მსხვერპლიც ადასტურებს და თვითმხილველიც; ბუნებრივია, გაუცნობიერებელი მასწავლებელი და დირექცია ვერ ეხმარება მოსწავლეს, რადგან თავად აქვს იდენტიფიცირების პრობლემა. ამიტომ, ზოგ შემთხვევაში, სკოლა ზედმეტგულმოდგინებას იჩენს და ყველა ფაქტს ძალადობად აღიქვამს ან აბსოლუტური გულგრილობით გამოირჩევა და ძალადობას თანატოლთა ხუმრობად და სკოლის ცხოვრების თანამდევ პროცესად მიიჩნევს.

ძალადობის დეფინიცია

ტრადიციულად, ბავშვზე ძალადობის 4 ყველაზე ზოგადი კატეგორია არსებობს: ფიზიკური ძალადობა, სექსუალური ძალადობა, ბავშვის საჭიროებების უგულებელყოფა, ემოციური (ფსიქოლოგიური ძალადობა). ამ ტიპის ძალადობა მოიცავს სხვადასხვა სახის მოქმედებათა ფართო სპექტრს.

ფიზიკური ძალადობა—ნებისმიერი ფიზიკური ზემოქმედება, რომელიც ტკივილს აყენებს ბავშვს და/ან იწვევს სხეულის სხვადასხვა სიმძიმის დაზიანებას.

ზოგიერთ ოჯახში დისციპლინური პასუხისმგებლობის ზომად გამოიყენება ფიზიკური დასჯის სხვადასხვა მეთოდი: ცემა, ნჯღრევა, სახეში გალაწუნება, თავში წამორტყმა, კბენა, დარტყმა, ხელის კვრა, წამოთაქება ან სხვა ფიზიკური ზემოქმედება.

ასევე, ფიზიკურ ძალადობად განიხილება ბავშვის ნარკოტიკებისა და ალკოჰოლის მოხმარებაში ჩათრევა, ტოქსიკური ნივთიერებების ან ისეთი წამლების მიწოდება მისთვის, რომლებიც იწვევს ინტოქსიკაციას (მაგალითად, საძილე აბები, რომლებიც არ არის დანიშნული ექიმის მიერ), აგრეთვე, მოხრჩობისა და მოგუდვის მცდელობები.

ფიზიკური ძალადობა ვლინდება, ასევე, ისეთ ქმედებებში, რომლებიც ზიანს აყენებს ჯანმრთელობას ან საფრთხეს უქმნის ბავშვის სიცოცხლეს. მაგალითად, მშობლების მიერ ბავშვის გარეთ სიცივეში, თბილი ტანსაცმლის გარეშე გაგდება; პატარა ბავშვის გაშიშვლება და კარ-ფანჯრის ფართოდ გაღება; დიდი ხნის განმავლობაში ოთახში, კარადაში, ტუალეტში ჩაკეტვა და საკვებისა და სასმელის გარეშე დატოვება და ა.შ..

ემოციური (ფსიქოლოგიური) ძალადობა – ქცევები, რომელთა მიზანია აკონტროლოს, მართოს ბავშვის მოქმედებები და ემოციები მისი დამორჩილების მიზნით:

ფსიქოლოგიურ (ემოციურ) ძალადობას განეკუთვნება ბავშვის პერიოდული ან რეგულარული სიტყვიერი შეურაცხყოფა ან დამცირება, მის მიმართ გაუღერებელი მუქარა, უარყოფითი დამოკიდებულება ან მისი, როგორც პიროვნების უარყოფა, ბავშვის წარმატების დაკნინების, მისი ადამიანური ღირსების დამცირების შელახვა, ბავშვის დაშინება, ბავშვის თანდასწრებით ოჯახის სხვა წევრის მიმართ განხორციელებული ძალადობა და სხვა ქმედება, რომელიც იწვევს ქცევით დარღვევას, უარყოფითად მოქმედებს ბავშვის ემოციურ ჯანმრთელობასა და განვითარებაზე.

ფსიქიკურ ძალადობას განეკუთვნება როგორც ერთჯერადად მძიმე ფსიქიკური ტრავმის მიყენება,

რომელსაც მწვავე სტრესული რეაქცია ან პოსტტრავმული სტრესული აშლილობა მოჰყვება, ასევე ნაკლებად მწვავე ფსიქიკური ტრავმის განმეორებითი ზემოქმედება, რასაც ადაპტაციის დარღვევა მოჰყვება.

ამ ტიპის ძალადობა მოიცავს სიცრუეს, ბავშვის მოტყუებას, მშობლების მხრიდან დანაპირების შეუსრულებლობას, ბავშვის მიმართ ისეთი მოთხოვნების წამოყენებას, რომლებიც არ შეესაბამება მის ასაკობრივ შესაძლებლობებს, ბავშვის უარყოფას, ბავშვის მიმართ სიძულვილის დემონსტრირებას, ბავშვის მიმართ ზიზღის ჩვენებას, ნეგატიურ შეფასებას, მხოლოდ ბავშვის ხასიათის უარყოფით თვისებებზე ფოკუსირებას, ბავშვის ძირითადი საჭიროებებისა და მოთხოვნების უარყოფას: ბავშვისთვის ხანგრძლივი დროით სიყვარულისა და მზრუნველ გარემოში ყოფნისთვის ხელის შეშლას, მართობის იძულებას.

სექსუალური ძალადობა – ბავშვის გამოყენება სექსუალური მიზნებისათვის: სექსუალური მეტყველებით დევნა, ეროტიული ელფერის აღერსი, თვალთვალი, ბავშვისთვის პორნოგრაფიული ფოტოების გადაღება, სექსუალური შინაარსის ფილმების ყურების ან პორნოგრაფიული ჟურნალების დათვალიერების ნებართვა ან ხელშეწყობა, გაუპატიურება ან გაუპატიურების მცდელობა, სასქესო ორგანოების დემონსტრირება, ღია საუბრები სექსზე ბავშვის შოკირების ან მისი ცნობის მოყვარეობის გაღვიძების მიზნით, სისხლის აღრევა (ინცესტი), სხეულით ვაჭრობის იძულება და სხვა.

გამოყოფენ სექსუალური ძალადობის შემდეგ ფორმებს:

- ბავშვების სექსუალური ექსპლუატაცია, მათი უმწეობის ბოროტად გამოყენება მოზრდილის სექსუალური საჭიროებების პირდაპირი დაკმაყოფილების ან კომერციული მიზნებისათვის.
- ბავშვის სექსუალობის დათრგუნვა, იქნება ეს ბავშვის სასქესო ორგანოების ფიზიკური დაზიანება

ან მისი ნორმალური სექსუალური ინტერესების დაკნინება, დათრგუნვა.

- ბავშვების ეროტიზაცია, ანუ ისეთი გარემოს შექმნა, რომელსაც შეუძლია ბავშვის სექსუალობის ხელოვნურად სტიმულირება განვითარების სხვა მიმართულებების საზიანოდ.

უგულებელყოფა – ბავშვის სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და განვითარებისათვის აუცილებელი საჭიროებების (საკვები, საცხოვრებელი, ტანსაცმელი, მოვლა, მეთვალყურეობა, ყურადღება, განათლება, სამედიცინო დახმარება და სხვ.) რეგულარული დაუკმაყოფილებლობა მშობლის თუ მეურვის მხრიდან, ობიექტური მიზეზების გამო (სიღარიბე, ფსიქიკური დაავადებები, გამოუცდელობა) ან ამგვარი მიზეზების გარეშე.

- ბავშვის უყურადღებოდ დატოვება;
- ბავშვის საკვებით, ტანსაცმლით, საცხოვრებელით უზრუნველყოფის უუნარობა;
- ბავშვისთვის სამედიცინო დახმარების არ/ვერ მიწოდება;
- სათანადო ყურადღების ნაკლებობა, მეურვეობის, დაცვის არარსებობა (უგულებელყოფა);
- ადეკვატური განათლების მიღების შესაძლებლობების არარსებობა და ა.შ..

ბავშვის საჭიროებების უგულებელყოფა ხდება არა მხოლოდ მაშინ, როდესაც ოჯახს მატერიალური რესურსი არ აქვს, არამედ მაშინაც, როდესაც მშობლები ან მეურვეები ბოროტად იყენებენ თავიანთ უფლებებს, ბავშვის დამოკიდებულ მდგომარეობას და არ იზიარებენ მის საჭიროებებს.

ბულინგი – თანატოლების მხრიდან ბავშვთა ჯგუფებში განხორციელებული პერმანენტული აგრესია კონკრეტული ადამიანის მიმართ.

ეს ტერმინი თავდაპირველად ფართოდ გავრცელდა ინგლისურენოვან ლიტერატურაში. იგი აღნიშნავს თანაკლასელების მხრიდან განხორციელებულ ფიზიკურ ან ფსიქოლოგიურ ტერორს. ბულინგი შეიძლება იყოს ფიზიკური (ხელის კვრა, თმის მოქაჩვა), ვერბალური (დამცინავი) ან სოციალური (ბოიკოტი). ჭორის გავრცელება, სიტყვიერი შეურაცხყოფა და ბოიკოტი ბულინგის ყველაზე გავრცელებული ფორმაა. საკანდინავიელი მეცნიერების დ. ოლვეუსისა და ე. როლანდის მიხედვით „ბულინგის სტრუქტურა“ – სოციალური სისტემაა, რომელიც მოიცავს მდეგრებს (აგრესორებს), მათ მსხვერპლსა და დამკვირვებლებს (მომხდარის მომსწრეები და აგრესორის მხარდამტყერები).

ქალაქის/ჩაგრის ხელშეწყობი ფაქტორები

საწყის ეტაპზე, კარგი იქნება ვიცოდეთ, რა ფაქტორები უწყობს ხელს ჩაგრის წარმოქმნას:

- ბავშვის „რთული“ ხასიათი, რომელიც შერწყმულია მშობლის ნეგატიურ დამოკიდებულებასა და პრაქტიკასთან;
- ბავშვის სოციალური დევნილობა;
- ბავშვის ცუდი ჯანმრთელობა;
- დაბალი სოციალური მდგომარეობა;
- არადამაკმაყოფილებელი ურთიერთობა თანატოლებთან;
- მრავალშვილიანი ოჯახებიდან წარმომავლობა;
- მკვეთრად გამოხატული სოციალური მდგომარეობა;
- დაბალი კომპენსატორული ოჯახური შესაძლებლობები;
- ფსიქიკური და ფიზიკური შეზღუდულობა;
- პიროვნული თვისებები (მსხვერპლთა დაბალი თვითშეფასება და მოძალადეთა მხრიდან მმართველობის სურვილი);

- ზრდასრულთა (მშობელი, მასწავლებელი, სკოლის ადმინისტრაცია, პერსონალი) მცდარი პოზიციები.

ეს არასაკმარისი ფაქტორებია და კიდევ შეიძლება გავაგრძელოთ ჩამოთვლა. ასეთი ძალადობისა და ჩაგრის ობიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი არასრულწლოვანი და ზრდასრული ადამიანიც კი.

პრობლემის პარამეტრები

პრობლემის პარამეტრების გარკვევისას სამი კრიტიკული საკითხის გაცნობიერება არის აუცილებელი, რომელთა სწორად განსაზღვრა გვიჩვენებს, საით მივმართოთ სტრატეგიული მოქმედება:

1. მოძალადის სოციალური და ფსიქოლოგიური მდგომარეობა;
2. კულტურული ღირებულებები, რომლებიც ძალადობას გასაქანს აძლევს;
3. საკანონმდებლო ბაზის, როგორც სისტემის, პოზიცია და რეაქცია პრობლემის მიმართ.

ნებისმიერი ლიტერატურა, ექსპერტი თუ სპეციალისტი გეტყვით, რომ ძალადობის დიაგნოსტიკა სამ ეტაპად ხორციელდება.

პირველ დონეზე საჭიროა პედაგოგების, თანატოლების, კლასის დამრიგებლების გამოხმაურებები შევკრიბოთ საერთო სურათისთვის. ეს შეიძლება იყოს სირთულეების წავლაში, აგრესიული გამოვლინებები ქცევაში, სხვადასხვა წვრილმანი პრობლემა, არაორგანიზებულობა, დაბალი თვითშეფასება, არასწორი და არაეფექტური კომუნიკაცია და სხვ.. მიღებული მონაცემებისა და წინადადებების საფუძველზე იკვეთება სურათი თუ როგორ ადამიანთან გვაქვს საქმე. ეს არ ნიშნავს, რომ ჩვენ წინასწარ ვქმნით საიმედო ან უიმედო შეხედულებას მოსწავლეზე. ეს მხოლოდ ფაქტებია, რომლებსაც შემდგომი დამუშავება სჭირდება.

მეორე დონეზე საჭიროა, მშობლის/მშობლების/მზრუნველების იდენტიფიცირება, რომლებიც ძალადობას მიმართავენ ბავშვის წინააღმდეგ, ვერ პატრონობენ, არღვევენ მის უფლებებს, ყურადღების გარეშე ჰყავთ მიტოვებული და ა.შ.. ამ პროცესში იკვეთება მათი აღზრდის მეთოდები, იდენტიფიცირდება ქცევის ფორმები საზოგადოებაში, სკოლაში, თანატოლებთან, მასწავლებლებთან, უფროსებთან და სხვ..

კარგია, როცა შესაძლებლობა გვაქვს და ვადგენთ ან მიახლოებით მაინც ვიგებთ ბავშვების კავშირებს სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფთან კლასში და სკოლის სივრცეში – არის თუ არა ის, რომელიმე დაჯგუფების წევრი, მან შექმნა და შემოიკრიბა ეს თანატოლები თუ თავად შეუერთდა უკვე შექმნილს, რა ავტორიტეტით სარგებლობს ამ ბავშვებს შორის (ეშინიათ, ეხათრებათ, მოსწონთ, უყვართ, მეგობრად თვლიან და ა.შ.). ეს და მსგავსი ინფორმაცია საშუალებას გვაძლევს დავადგინოთ, ამ ჯგუფების არსებობის გამო, ვინ გრძნობს თავს არაკომფორტულად/კომფორტულად, რატომ, რა მიზეზები აქვს და ა.შ..

ეფექტური ფორმაა, როცა ბავშვებს ვაკვირდებით არა მარტო სასწავლო პროცესში, არამედ თამაშის, სეირნობის, ურთიერთობის დროს. დაკვირვება საშუალებას გვაძლევს, კიდევ უკეთესად შევისწავლოთ იგი და განვსაზღვროთ მისი ქცევები.

მეორე საკითხია ის სტერეოტიპები და კულტურული გამოხატულებები, რომლებიც განაამტკიცებს, გასაქანს აძლევს ძალადობას და, ასევე, გარემო, რომელშიც ცხოვრობს ბავშვი.

მესამე საკითხია საკანონმდებლო ბაზის, როგორც სისტემის პოზიცია და რეაქცია პრობლემის მიმართ. ეს ფაქტორი ყველაზე ეფექტური დამოკიდებულებით გამოირჩევა. ბავშვთა უფლებების დაცვის საერთაშორისო კონვენციების, დეკლარაციებისა და კანონების შესაბამისად, ძალადობის პრევენცია და ბავშვზე ძალადობა არის სოციალური პოლიტიკისა და განათლების სფეროში ორგანიზაციებისა და ინსტიტუტების საქმიანობის ერთ-ერთი პრიორიტეტული სფერო.

შესაბამისად, გარემო, რომელსაც საკანონმდებლო ბაზა ქმნის, თეორიულად მოწესრიგებულია. რჩება არანაკლებ მნიშვნელოვანი – სკოლებმა შეძლონ ამ კანონების იმპლემენტაცია თავიანთი საქმიანობისას.

სკოლა ის გარემოა, სადაც მოსწავლემ თავი დაცულად უნდა იგრძნოს. მასწავლებელი უნდა შეეცადოს უზრუნველყოს ბავშვის მიმართ ძალადობის პრევენცია და ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში აღმოფხვრას ძალადობა.

საქართველოს სხვადასხვა საკანონმდებლო დოკუმენტში ასახულია მასწავლებლისა და სკოლის უფლება-მოვალეობანი ამ მხრივ. მათ შორის, სამაგიდე დოკუმენტია „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 12 სექტემბრის №437 დადგენილება.

ჩამოთვლილია ყველა ის დაწესებულება, რომელიც ვალდებულია გაატაროს ღონისძიებები ბავშვებზე ძალადობის პრევენციის ან ძალადობის აღმოფხვრისათვის და გაწერილია მათი ფუნქციები.

აღწერილია როგორც ის ნიშნები, რომელთა მიხედვით შესაძლებელია ბავშვის მიმართ ძალადობაზე ეჭვის მიტანა, ასევე ის შედეგი, რომელიც შეიძლება მოჰყვეს ბავშვზე ძალადობის გამოვლენისა და შესაბამისი ინფორმაციის უფლებამოსილი ორგანოსთვის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობას.

მაგ.: რეფერირების წესი განსაზღვრავს:

ბავშვზე ძალადობის საფუძვლიანი ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, სკოლა და მასწავლებელი (უფლებამოსილი პირი):

- ვალდებული არიან, შეავსონ ბავშვთა დაცვის მიმართვის ბარათი;
- გადაუგზავნონ შესაბამის ტერიტორიულ ერთეულს ფოსტით, ფაქსით ან, არსებობის შემთხვევაში, შესაბამისი ელექტრონული დოკუმენტბრუნვის სისტემით;

გადაუდებელ შემთხვევაში

- ვალდებულნი არიან ინფორმაცია ბავშვზე ძალადობის შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობონ პოლიციას;
- გამოიძახონ სასწრაფო სამედიცინო დახმარების ბრიგადა;
- სააგენტოს შეატყობინონ „ცხელი ხაზის“ მეშვეობით ან/და წერილობით.

პრევენცია

ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის რეკომენდაციით, განასხვავებენ პირველად, მეორად და მესამეულ პროფილაქტიკას.

ტერმინი „პირველადი პრევენცია“ გამოიყენება ყველასთვის (მოსწავლეთა მთელი კლასი, სრული პედაგოგიური პერსონალი, ყველა მშობელი) განკუთვნილი ზომების მიმართ;

ტერმინი „მეორადი პრევენცია“ გულისხმობს ზომებს, რომლებიც მიმართულია მათკენ, ვისაც ჯერ არ გამოუცდია ძალადობის შემთხვევა, მაგრამ რისკის ქვეშ იმყოფება;

ტერმინი „მესამეული პრევენცია“ გულისხმობს ინტერვენციებს იმ შემთხვევებში, როდესაც ბავშვზე უკვე განხორციელდა ძალადობა და ცდილობენ, დაეხმარონ და თავიდან აიცილონ მომავალი ძალადობა.

პირველადი პრევენცია, ბავშვთა მიმართ ძალადობის თავიდან აცილების მიზნით, ითვალისწინებს ფართო სპექტრის პროგრამებს განათლების სფეროში მშობლებისთვის; ეს არის პროგრამები, რომლებიც მიზნად ისახავს პიროვნულ განვითარებას, ცხოვრებისეული სირთულეების გადალახვას (მაგალითად, თავდაჯერებული ქცევის ტრენინგები, რთულ სიტუაციებში კონსტრუქციული ურთიერთქმედების უნარ-ჩვევების განვითარების ტრენინგები, თანამშრომლობის უნარ-ჩვევები).

ბავშვებზე ძალადობის მეორადი პრევენცია მიზნად ისახავს აგრესიულობისა და კონფლიქტების შემ-

ცირებას ბავშვებსა და მათ მშობლებს შორის. ეს ასევე მოიცავს პროგრამებს, რომლებიც მიზნად ისახავს ბავშვთა დამოზარდობა ადაპტაციასა და სოციალიზაციას არასასურველი ქცევის ადაპტაციის ფორმებით. ამ ტიპის პროგრამების მაგალითებია ბავშვის პრობლემური ქცევის შეცვლის პროგრამა მშობლებისთვის.

უმაღლესი პრევენციის დონე არის ძალადობის მსხვერპლთა ფაქტობრივი მოპყრობის დონე. ბავშვის მიმართ ძალადობის თითოეულ შემთხვევას აქვს თავისი სპეციფიკა, შესაბამისად, ძალადობის შემთხვევაზე მუშაობა, ყოველ ჯერზე, ცალკე ინდივიდუალური პროგრამის შექმნას ითხოვს.

სამედიცინო ღონისძიებები

ძალადობის პრევენციის საუკეთესო საშუალებაა, სკოლამ დაგეგმოს დაწლის განმავლობაში სასწავლო ღონისძიებების ფარგლებში ჩაატაროს პროფილაქტიკური საუბრები, თემატური საკლასო საათები, მოაწყოს შეხვედრები სოციალური სამსახურების სპეციალისტებთან, კონფერენციები აქტუალურ საკითხებზე, ტრენინგები როგორც მასწავლებლების, ასევე ბავშვების მონაწილეობით და სხვა ღონისძიებები, რომლებიც ბევრ თემას უფრო ცხადს და ნათელს გახდის.

ასევე, სკოლებს შეუძლიათ, ჩაატარონ კლასგარეშე აქტივობები და კონკურსები, რომლებიც მიზნად ისახავს ბავშვების სოციალური და ფსიქოლოგიური ადაპტაციის დონის ამაღლებას.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს იმ აქტივობებს, რომლებიც მიზნად ისახავს ღონისძიებათა ორგანიზებას და ჩატარებას მშობლებისა და ბავშვების ურთიერთობების ჰარმონიზაციის მიზნით, მშობლებთან ინდივიდუალურ საუბრებს, რათა ხელი შეუწყონ რთულ სიტუაციებში გამოსავლის პოვნას და ა.შ..

სკოლამ შეიძლება გამოაქვეყნოს ინფორმაციული და საგანმანათლებლო გაზეთი, აგრეთვე, ვებგვერდზე შექმნას განყოფილება, რომელიც ეძღვნება

არაძალადობრივ ურთიერთობებს, ძალადობას და ბავშვებზე ძალადობის პრევენციას. გარდა ამისა, საგანმანათლებლო დაწესებულებების სპეციალისტებმა (პედაგოგებმა, საგანმანათლებლო ფსიქოლოგებმა, სოციალურმა პედაგოგებმა) უნდა განახორციელონ ინდივიდუალური ან/და ჯგუფური მუშაობა იმ მოსწავლეებთან, რომლებიც „რისკის ზონაში“ იმყოფებიან.

საჭირო და აუცილებელია მშობლების პედაგოგიკური კომპეტენციის გაზრდა. სკოლამ მშობლებს შეიძლება ვიზუალური მასალის სახით შესთავაზოს თემატური ბროშურები, მემორანდუმები ძალადობისა და ძალადობის პრობლემის შესახებ, რეკომენდაციები.

ასევე მნიშვნელოვანია, დროულად განისაზღვროს ოჯახები, სადაც ძალადობისა და ძალადობის შემთხვევებია შესაძლებელი ან დადასტურებულია არასრულწლოვანთა საქმეთა განყოფილებაში რეგისტრირებულ ოჯახებში. თუ შესაძლებელია, მიზანშეწონილია, კომისიამ იმუშაოს მშობლების მიერ შვილების აღზრდისგან თავის არიდების პრობლემების გადასაჭრელად, იმუშაოს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა ოჯახებთან საჭირო დახმარების შესათავაზებლად (დოკუმენტების შეგროვება, კონსულტაციები).

გასათვალისწინებელია, რომ ბავშვის უფლებების დაცვის პრობლემების სკოლის დონეზე რეგისტრირდება. საჭიროა მუშაობის ზოგადი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელშიც აუცილებელია ბავშვების, მშობლების, მასწავლებლების, ფსიქოლოგების, ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამართალდამცავი ორგანოების ჩართვა.

ძალადობას აქვს გამოხატული ციკლური ხასიათი და შესაბამისად, რეაბილიტაციისა და პრევენციის ამოცანები ამ პრობლემის კონტექსტში განუყოფლად არის დაკავშირებული ერთმანეთთან. ფუნდამენტურად მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ მსხვერპლთან, არამედ მის სოციალურ გარემოსა და მოძალადესთან მუშაობა. სარეაბილიტაციო ზომები არაფრის მომცე-

მია, თუ ისინი არ შედის ზოგადი პროფილაქტიკური სამუშაოების კონტექსტში.

როგორც წესი, ინტერვენციის პროგრამები არის სამედიცინო, იურიდიული, სოციალური და პედაგოგიკური დახმარებები, ინდივიდუალური და ჯგუფური დახმარებისა და თერაპიის პროგრამები, ბავშვისა და მის გარშემო მყოფთა ფსიქოლოგიური კონსულტაცია, შემუშავებული სიტუაციის სპეციფიკის, დაზიანების ხასიათის, ასაკის, ბავშვის განვითარებისა და პიროვნული მახასიათებლების დონის და, ასევე, ზრდასრული ადამიანისადმი ნდობის დონის გათვალისწინებით.

ყველაზე ოპტიმალური ვერსიით, ამგვარი პროგრამა შემუშავებულია სპეციალისტების ინტერდისციპლინური ჯგუფის მიერ, პრევენციის სუბიექტების უწყებათაშორისი ურთიერთქმედების სისტემის ფარგლებში. ძალადობისგან დაზარალებული ბავშვებისთვის დახმარების აღმოჩენის წარმატება დამოკიდებულია არა მხოლოდ სპეციალისტების პროფესიონალიზმზე, არამედ ამ სამუშაოს ორგანიზების ხარისხზეც.

კარგი თანამშრომლობის გამოცდილებაა ე.წ. რეფერირების პროცედურები, სადაც ცალსახად არის განსაზღვრული პროცესში მონაწილე უწყებების საქმიანობა, პრობლემასთან მიმართება, ფუნქცია და ვალდებულება.

ზოგადი რეკომენდაციები

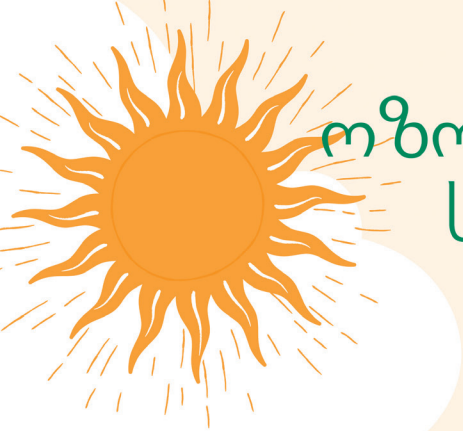
- სკოლებში უნდა არსებობდეს ბავშვის მიმართ განხორციელებულ ძალადობასთან დაკავშირებული სკოლის შიდა ინსტრუქცია.
- მასწავლებლის უპირველესი მოვალეობაა, გამორიცხოს ყოველგვარი ძალადობა თავისი მხრიდან და მისცეს მოსწავლეებს არაძალადობრივი ქცევის მაგალითი.
- ძალადობის პრევენციის მიზნით, მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა მოსწავლეებთან ურთიერ-

თობა თანამშრომლობაზე დაამყაროს, მოიპოვოს მათი ნდობა, რათა ბავშვებს არ ჰქონდეთ დასჯის შიში და თამამად მიმართონ მას დასახმარებლად.

- ძალადობის დაძლევაში აუცილებელია, ზოგადად სკოლამ შექმნას თანამშრომლობის გარემო.
- მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მასწავლებლის თანამშრომლობა მშობლებთან, რაც ყოველთვის ადვილი არ არის.
- მასწავლებელი უნდა მოერიდოს მშობლებთან დაპირისპირებას.
- მშობლისა და მასწავლებლის ურთიერთობა (როგორც ყველა სხვა ურთიერთობა) ორივე მხარისგან გარკვეული ნორმების დაცვას მოითხოვს უპირველესად, ეს არის ურთიერთპატივისცემა და ნდობა.
- მასწავლებელმა ყოველთვის უნდა დაიცვას ეთიკური ნორმები და მაგალითი მისცეს ისეთ მშობელსაც კი, რომელსაც ეს უჭირს.
- მასწავლებელი უნდა დაეხმაროს მშობელს იმის გაცნობიერებაში, რომ მხარეები ავსებენ ერთმანეთის ინფორმაციას მოსწავლის შესახებ და მისი ქცევის ანალიზით, შინ და სკოლაში, საშუალება ეძლევათ დაეხმარონ მოსწავლეს ქცევის სწორი სტილის გამომუშავებაში.
- ორივე მხარე უნდა აცნობიერებდეს, რომ ინფორმაცია მოსწავლის შესახებ კონფიდენციალურია.
- პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ მასწავლებელი მშობლებთან, უმეტესწილად, მოსწავლის დაბალი აკადემიური მოსწრების ან ცუდი ყოფაქცევის გამო ურთიერთობს. მასწავლებელსა და მშობელს შორის ურთიერთობა გაიოლდება, თუ მასწავლებელი მშობელს კარგ ამბავსაც შეატყობინებს ხოლმე (როგორც კარგად მოიქცა მისი შვილი ან რა თქვა საინტერესო).
- მშობლების ჩაბმა კლასგარეშე აქტივობებში აუმაჯობესებს არა მარტო მასწავლებლისა და მშობლის, არამედ მოსწავლისა და მშობლის ურთიერთობასაც.

- ზოგჯერ მშობელი შეიძლება მხოლოდ მაყურებლის (მაგალითად, ფეხბურთის მატჩის) როლშიც კი იყოს. ეს ყველაფერი არ უნდა ხდებოდეს იძულებით.
- პოზიტიური აღზრდა გულისხმობს ავტორიტარიზმზე უარის თქმას, ემოციებისთვის ყურადღების მიქცევას, საჭიროებების გამოვლენას, კონფლიქტების მართვის სწავლებას „მოგება-წაგების“ გარეშე, თანამშრომლობას.
- პოზიტიური აღზრდა ეფუძნება ბავშვის პატივისცემას – ის პიროვნებაა, მაგრამ უფრო ფაქიზი და ნაკლები გამოცდილების მქონე, ვიდრე ბრდასრული ადამიანი.
- პოზიტიური აღზრდა დამყარებულია ნდობაზე და არა ბავშვის შერცხვენასა და მიტოვებულობის განცდაზე.
- ბავშვმა უნდა იცოდეს, რომ უფროსებს სჯერათ მისი შესაძლებლობების.
- არაძალადობრივია აღზრდა, რომლის დროსაც ბავშვს პატივს სცემენ, როგორც პიროვნებას, რომელსაც აქვს უფლებები და რომელიც იმსახურებს ფაქიზ და ყურადღებიან დამოკიდებულებას.
- უფროსები ესაუბრებიან ბავშვებს და უზიარებენ თავიანთ ხედვას, თანამშრომლობენ ბავშვთან და არ აიძულებენ; ინტერესდებიან ბავშვის აზრით და ცდილობენ დაეხმარონ მას.

ამონარიდები სახელმძღვანელოდან: ბავშვთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრა სკოლაში – დამხმარე სახელმძღვანელო მასწავლებლებისათვის; UNICEF. 2018 წელი

ოზონის შრის შენარჩუნების საერთაშორისო დღე

ბავშვი

16 სექტემბერი

რატომაა ეს დღე მნიშვნელოვანი?

ოზონის შრე ოზონის აირის მაღალი კონცენტრაციის მქონე უბანია, რომელიც დედამიწაზე სიცოცხლის შესანარჩუნებლად პლანეტას მზის სხივების მავნე ნაწილისგან იცავს. როგორც აღმოჩნდა, მსოფლიო მასშტაბით, რამდენიმე ხშირად გამოყოფილი ორგანული ნაერთი (ოზონდამშლელი ნივთიერებები (ODS)) უკიდურესად აზიანებს სტრატოსფეროს ამ ფენას. ოზონის შრის ამოწურვის მეცნიერულმა დადასტურებამ აიძულა საერთაშორისო საზოგადოება, მიეღო ზომები მის დასაცავად, რასაც 1985 წლის 22 მარტს ქვეყნების მიერ “ვენის კონვენციაზე ოზონის შრის დაცვის შესახებ” ხელის მოწერა მოჰყვა. 1987 წლის სექტემბერში, ოზონის შრის დამშლელი ნივთიერებების შესახებ მონრეალის პროტოკოლის/ოქმის შემუშავება მოხდა. გაეროს გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილების თანახმად, 16 სექტემბერს ოზონის შრის დაცვის საერთაშორისო დღე აღინიშნება.

აქტივობის თემა: ოზონის შრე და მისი დაცვა

მიზანი: მოსწავლეები გამოიმუშავენ ინფორმაციის დახარისხების, კატეგორიზაციისა და მთავარი თემების შედგენის უნარებს

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: თაბახის ფურცლები, კომპიუტერი, ქსეროქსი, ფერადი ფლომასტერები, ფერადი ქაღალდები; გამოსაყენებელი ბმული: ნ.მუმლაძე, თ.მეგრელიძე „ოზონის შრე და მისი დაცვა“

https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ge/UNDP_GE_ENV_Ozone_Book_201801.pdf

აქტივობის შინაარსი: მასწავლებელი მოსწავლეების ჯგუფებს უნაწილებს სამუშაო თემებს:

- ოზონის შრის რღვევის გავლენა ჯანმრთელობასა და გარემოზე;
- ოზონის შრის რღვევა და კლიმატის ცვლილება;
- ოზონდამშლელი ნივთიერებების ეკოლოგიურად უსაფრთხო ალტერნატივები;
- ოზონდამშლელი ნივთიერებების უტილიზაცია: თანამედროვე მეთოდები.

ბავშვებმა უნდა მოიძიონ ინფორმაცია, დაამუშაონ საკითხები, დაახარისხონ და ამოკრიბონ მთავარი თემები, არსებითი ნაწილი და ინფორმაცია გადაიტანონ სტიკერებზე. სტიკერები შეიძლება დაამზადონ კომპიუტერში, ასევე, დახატონ თაბახის ფურცლებზე.

გამზადებული სტიკერები წარადგინონ სასკოლო საზოგადოების/თემის წინაშე, ახსნან თითოეული თემა და ინფორმაცია მიაწოდონ დაინტერესებულ პირებს. სტიკერები შეიძლება გამოიკრას სკოლის ფოიეშიც/დერეფანშიც.

მინიშნება: დებატების წარმოებისათვის საჭიროა არსებობდეს სადავო საკითხი. სადებატო თემა წინასწარ უნდა იქნას შესწავლილი.

სადისკუსიო კითხვები

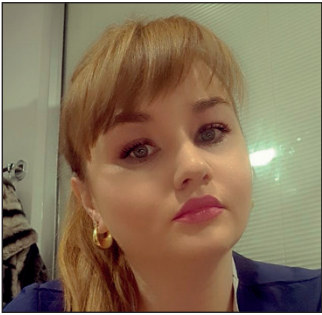
რამდენად სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ოზონის შრე?

შეგიძლიათ თუ არა ოზონის შრის დახასიათება?

გსმენიათ თუ არა ოზონის შრის რღვევის შესახებ? განიხილეთ.

როგორ შეგიძლია მოვეფრთხილდეთ ოზონის შრეს?

კეთევან ბერიძე
ადვოკატი

გზოგზის პასუხისმგებლობა

არასრულწლოვანი შვილის მიერ
ჩადენილ ქმედებაზე

საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობით არასრულწლოვანი პირი მის მიერ ჩადენილ ქმედებასა თუ დანაშაულზე პასუხისმგებელი ხდება გარკვეული ასაკიდან. კერძოდ, სამოქალაქო პასუხისმგებლობა არასრულწლოვან პირს ეკისრება 10 (ათ) წელზე მეტი ასაკიდან, ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა 16 (თექვსმეტი) წლიდან, ხოლო სისხლის სამართლის დანაშაულზე იგი პასუხისმგებელია 14 წლიდან. ამდენად, საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა განსაზღვრავს ასაკს – რა ასაკიდან შეიძლება დადგეს არასრულწლოვანი პირის პასუხისმგებლობის საკითხი. თუმცა, აღნიშნული არ გულისხმობს იმას, რომ განსაზღვრულ ასაკამდე არასრულწლოვანის მიერ მიყენებულ ზიანსა თუ ჩადენილ სამართალდარღვევაზე პასუხს არავინ აგებს. ასეთ დროს პასუხისმგებლობის დაკისრება ხდება არასრულწლოვანის კანონიერ წარმომადგენლებზე – მშობლებზე და მის მეთვალყურეობაზე ვალდებულ პირებზე. განვიხილოთ ცალკეული შემთხვევები დასაფეროები, რადროსაც არასრულწლოვანის ქმედებაზე პასუხისმგებელი ხდებიან მშობლები.

სამოქალაქო პასუხისმგებლობის შესახებ

სამოქალაქო კოდექსი არასრულწლოვანის მიერ მიყენებულ ზიანზე პასუხისმგებლობის საკითხს წყვეტს იმის მიხედვით, რა ასაკის არის არასრულწლოვანი. კერძოდ, 10 (ათი) წლის ასაკს მიუღწეველი პირი პასუხს არ აგებს იმ ზიანისთვის, რომელიც მან სხვას მიყენა. ასეთ დროს კანონი არასრულწლოვანის მიერ მიყენებულ ზიანზე პასუხისმგებლობას აკისრებს ბავშვის მშობლებს და ისინი არიან ვალდებული ანაზღაურონ მიყენებული ზიანი. მშობლებთან ერთად, ანაზღაურებაზე ვალდებულ პირებად, ასევე, შეიძლება მოვიხსნათ ის პირები, რომლებიც ახორციელებენ ბავშვზე ზედამხედველობას. ასეთ დროს უნდა დამტკიცდეს, რომ ზიანის მიყენება მოხდა, როგორც კანონიერი წარმომადგენლის (მშობლის) ბრალით, ისე იმ პირთა ბრალით, რომლებიც მეთვალყურეობას ახორციელებენ ბავშვზე, მაგალითად, სასწავლო დაწესებულებაზე. კერძოდ, თუკი არასრულწლოვანმა (10 წელს მიუღწეველმა პირმა) სკოლაში მიყენა ზიანი სხვა პირს და დადგინდა, რომ სასწავლო

დაწესებულებამ არ განახორციელა ბავშვზე სათანადო მეთვალყურეობა, ასეთ დროს პასუხისმგებლობა შეიძლება გადანაწილდეს როგორც მშობელზე, ისე სასწავლო დაწესებულებაზე. მშობლების ან/და მეთვალყურეობაზე ვალდებული პირის პასუხისმგებლობა შეიძლება გამოირიცხოს თუ მათ არ შეეძლოთ ამ ზიანის თავიდან აცილება. სხვა ვითარება გვაქვს, როდესაც არასრულწლოვანი არის 10 (ათი) წელზე მეტი ასაკის; ასეთ დროს იგი თავად არის პასუხისმგებელი მიყენებულ ზიანზე. თუმცა, კანონი ითვალისწინებს გამონაკლის შემთხვევებსაც; კერძოდ, თუკი არასრულწლოვანს (რომელიც არის 10 (ათი) წელზე მეტი ხნის) არ შეეძლო გაეგო ზიანის მიყენებისას თავისი მოქმედების მნიშვნელობა და როცა არასრულწლოვანს არ აქვს საკმარისი ქონება ან შემოსავალი მიყენებული ზიანის ასანაზღაურებლად, ასეთ დროს,

დამატებითი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ მის მშობლებს.

ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის შესახებ

საქართველოში მოქმედი ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, ადმინისტრაციული სამართალდარღვევისათვის პასუხისმგებლობას აწესებს 16 (თექვსმეტი) წლიდან. თუმცა, 16 წლამდე არასრულწლოვანი პირების მიერ ჩადენილ სამართალდარღვევაზეც არასრულწლოვანის მშობლები არიან პასუხისმგებლები. ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი პირდაპირ განსაზღვრავს შემთხვევებს, რა დროსაც მშობლები არიან პასუხისმგებლები შვილების მიერ ჩადენილ სამართალდარღვევებზე. მაგ.: არასრულწლოვანის დათრობა მშობ-

ლის ან იმ პირის მიერ, რომელსაც ევალება არასრულწლოვანის მეთვალყურეობა. არასრულწლოვანის დათრობის არალკვეთა იწვევს მშობლის (ან პასუხისმგებელი პირის) დაჯარიმებას. ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობაა დაწესებული (იგულისხმება მათი დაჯარიმება), ასევე, მშობლის ან ბავშვის სხვა კანონიერი წარმომადგენლის მიერ არასრულწლოვანის აღზრდისა და სწავლების მოვალეობათა შესრულებლობაზე, რაც გამოიხატება, არასრულწლოვანზე არასათანადო ზრუნვით, არასრულწლოვანის მიერ ნარკოტიკული ნივთიერების ექიმის დანიშნულების გარეშე მიღებით, ცხოველებისადმი სასტიკი მოპყრობით, ცივი იარაღის ტარებით, საგანგებო სამსახურების გამოძახების ერთიანი სატელეფონო ნომრით 112-ის არამიზნობრივი გამოყენებით, წვრილმანი ხულიგნობით და სხვ.. ამასთან, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი დამატებით აწესებს მშობლების პასუხისმგებლობას (მშობ-

ლებს აკისრებს ჯარიმას) იმ შემთხვევაშიც, თუ წვრილმანი ხულიგნობის ჩამდენ თექვსმეტიდან თვრამეტ წლამდე ასაკის პირებს არ აქვთ დამოუკიდებელი შემოსავალი.

სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შესახებ

საქართველოში მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსის თანახმად, პასუხისმგებლობა არ ეკისრება იმ პირს, ვისაც ქმედების (დანაშაულის) ჩადენამდე არ შესრულებია თოთხმეტი წელი. ამდენად, არასრულწლოვანის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა შეიძლება დადგეს მხოლოდ 14 (თოთხმეტი) წლიდან. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ არასრულწლოვანის მიერ ჩადენილ სისხლის სამართლის დანაშაულზე მშობლები პასუხს არ აგებენ. დანაშაულზე პასუხისმგებელი არის უშუალოდ ის პირი, ვინც ჩაიდინა დანაშაული.

21 სექტემბერი

რატომაა ეს დღე მნიშვნელოვანი?

მშვიდობის საერთაშორისო დღე დაწესდა 1981 წელს, გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ; ხოლო, 2001 წელს გენერალურმა ასამბლეამ ერთხმად დაუჭირა მხარი ამ დღის ძალადობისა და ცეცხლის შეწყვეტის პერიოდად გამოცხადებას.

ყოველწლიურად, 21 სექტემბერს მშვიდობის საერთაშორისო დღე (IDP) მთელ მსოფლიოში აღინიშნება; იგი იწყება გაეროს შტაბ-ბინაში მშვიდობის ზარის დარეკვის ცერემონიით. ზარი მშვიდობის იმედის სიმბოლოა და წელიწადში რამდენჯერმე რეკავს, მათ შორის, მშვიდობის საერთაშორისო დღეს.

მშვიდობის დღე მნიშვნელოვანია მშვიდობის კულტურის მშენებლობის ხელშესაწყობად.

#PeaceDay

სადისკუსიო კითხვები

რა გახსენდებათ, როდესაც
გესმით სიტყვა
"მშვიდობა"?

1

2

რას ნიშნავს თქვენთვის
მშვიდობა? რამდენად
მნიშვნელოვანია თქვენთვის
მშვიდობა?

3

რა არის რამდენიმე ფაქტორი,
რომელიც ხელს უწყობს
ერებსა თუ ადამიანთა
ჯგუფებს შორის კონფლიქტს?

4

როგორ ფიქრობთ, რა როლს
ასრულებს ინდივიდუალური
ქმედებები მშვიდობის
მიღწევაში?

აქტივობის თემა: მშვიდობის მუზეუმი

მიზანი: მოსწავლეებს გამოუმუშავდებათ ემპათიის უნარი

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: თაბახის ფურცლები, კომპიუტერი, ქსეროქსი, ფერადი ფლომასტერები, ფერადი ქაღალდები;

აქტივობის შინაარსი: მასწავლებელი მოსწავლეთა ჯგუფებს აძლევს დავალებას - მათ უნდა შექმნან მშვიდობის მუზეუმები; უნდა მოიძიონ და/ან შექმნან მასალა სამუზეუმო სტენდებისათვის. მოსწავლეებს შეუძლიათ მასალა მოიძიონ სახლებში, თავიანთ პაპა-ბებიებთან, მშობლებთან, მეზობლებთან. ექსპონატი შეიძლება იყოს ძველი ნივთი, რომელიც დღეს გამოუსადეგარია და მშვიდობას უკავშირდება, მაგ.: ძველი წიგნი, ომთან დაკავშირებული ნივთები, ისტორიები, რომლებსაც ასაკოვანი და/ან ომის მომსწრე ადამიანები უყვებიან, ომის დროინდელი წერილები, სხვადასხვა სატელევიზიო გადაცემა (CD-ზე ჩაწერილი), გაზეთებიდან ამონაჭრები, ფოტოები საოჯახო ალბომებიდან, თვითმხილველების მიერ მოთხრობილი ისტორიები და სხვ..

მინიმუმბა: მუზეუმის შექმნა შეიძლება ცალკე ოთახში, საკლასო ოთახში სხვადასხვა კუთელთან, დერეფანში და ა.შ..

ქესტების ენების საერთაშორისო დღე

რატომაა ეს დღე
მნიშვნელოვანი?

ქესტების ენების საერთაშორისო დღე უნიკალური შესაძლებლობაა ყველა ყრუ-მუნჯისა და ქესტების ენის მომხმარებელთა ენობრივი იდენტობისა და კულტურული მრავალფეროვნების მხარდასაჭერად და დასაცავად. მსოფლიოში 70 მილიონზე მეტი სმენადაქვეითებული ადამიანია. ქესტების ენები არის სრულფასოვანი ბუნებრივი ენები, სტრუქტურულად განსხვავებული სალაპარაკო ენებისგან.

ამ დღესთან დაკავშირებული რეზოლუცია A/RES/72/161 დაფინანსებული იყო ანტიგუა და ბარბუდას მუდმივი მისიის მიერ გაეროში, თანადაფინანსებული გაეროს 97 წევრი სახელმწიფოს მიერ და მიღებული კონსენსუსით 2017 წლის 19 დეკემბერს.

23 სექტემბერს აღნიშნავენ 1951 წელს WFD-ის დაარსების დღეს, რომლის ერთ-ერთი მთავარი მიზანია ქესტების ენებისა და სმენადაქვეითებულთა კულტურის შენარჩუნება.

აქტივობის თემა: თანასწორობის ენა

მიზანი: დაინტერესება და ემპათიის გამოხატვა ქესტური ენის მიმართ

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: საერთაშორისო და ქართული ქესტური ენის ლინკები (მხოლოდ ორი მათგანი მივუთითეთ, რომ ძებნა არ გაგიძნელდეთ)

- <https://www.youtube.com/watch?v=Wu5oaWFUE0o>
- https://www.youtube.com/watch?v=5b794h5_j8A

აქტივობის შინაარსი: მასწავლებელი მოსწავლეთა ჯგუფებს უყვება ქესტური ენის მნიშვნელობაზე და აკვალიანებს, როგორ შეიძლება მისი შესწავლა სხვადასხვა რესურსის მეშვეობით. შემდეგ აძლევს 2 კვირას, რომ დაუფლონ ქესტური ენის ანბანს და ატარებს კონკურსს „**თანასწორობის ენა**“.

კონკურსი ტარდება ორ ეტაპად. კონკურსის ობიექტურად მიმდინარეობისათვის აუცილებელია ქესტური ენის სპეციალისტის მოწვევა.

კონკურსის I ეტაპის პირობაა - მარტივი სიტყვების წარმოდგენა ქესტური ენის მეშვეობით კლასის წინაშე. მასწავლებელი ინიშნავს ჯგუფის ანგარიშზე და აჯამებს, რომელი ჯგუფი უფრო მეტ ლექსიკურ ერთეულს წარმოადგენს.

მომდევნო კვირას ტარდება კონკურსის II ეტაპი. ჯგუფებმა ნასწავლი ლექსიკური მარაგების საშუალებით უნდა შეადგინონ წინადადებები. რომელ ჯგუფსაც უფრო მეტი წინადადება ექნება ჯგუფის ანგარიშზე, ის გაიმარჯვებს და მოიპოვებს სკოლის ღირეულობის სერტიფიკატს, რომელიც მათ სადამრიგებლო კლასში ან სკოლის დერეფანში გამოიკვეთება ჯგუფის ფოტოსთან ერთად.

მინიშნება: მასწავლებელმა, მოტივაციის ამაღლების მიზნით, შესაძლებელია გამოიყენოს დამატებითი მასალაც (ფილმი, რესურსი, ჩანაწერი და ა.შ.).

სადისკუსიო კითხვები

როგორ ფიქრობთ, რამდენად ინკლუზიურია ჩვენი საზოგადოება?

რა გსმენიათ ქესტური ენების შესახებ?

ბავშვის არაფორმალური განათლების უფლების

რეალიზების შესაძლებლობები

ზვიად გოგუაძე

საგანმანათლებლო
დაწესებულებების
ავტორიზაციის საბჭოს წევრი,
ხაშურის საგანმანათლებლო
რესურსცენტრის უფროსი

ბავშვის უფლებებზე საუბრისას ერთ-ერთი პირველი, რაც გვახსენდება მისი პიროვნული და სოციალური განვითარებისთვის, ესაა განათლების უფლება. ქვეყნის უზენაესი კანონი – საქართველოს კონსტი-

ტუცია, ამ უფლების რეალიზებას ხედავს იმაში, რომ ყველას აქვს განათლების მიღებისა და მისი ფორმის არჩევის უფლება. ამასთან, სკოლამდელი აღზრდა და განათლება უზრუნველყოფილია კანონით დად-

გენილიწესით, „დაწყებითი და საბაზო განათლება კი სავალდებულოა“. ¹ ჩვენი სტატია შეეხება აკადემიური განათლების ფარგლებში ან მის მიღმა არსებულ მოცემულობებს, რომლებიც უზრუნველყოფს ბავშვის უფლებას არაფორმალური განათლების მიღების შესაძლებლობებზე.

არაფორმალური განათლების გაგებას არაორაზროვანი ახსნა აქვს, რადგან საკანონმდებლო აქტითაა განმარტებული, კერძოდ, „განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, არაფორმალური განათლება ესაა „მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სწავლის სისტემის ნაწი-

ლი, რომელიც გულისხმობს ფორმალური განათლების მიღმა „ცოდნისა და გაცნობიერების“, „უნარის“ ან/და „პასუხისმგებლობისა და ავტონომიურობის“ შეძენას“.²

ამ განმარტებიდან გამომდინარე და მის გარეშეც, ვთანხმდებით, რომ ბავშვისთვის არაფორმალური განათლების მიღების შესაძლებლობა სრულებით არაა მოწყვეტილი საგანმანათლებლო დაწესებულების სივრცეს და პირიქით, ფორმალური განათლების კვალდაკვალ, სწორედ რომ ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისა და ინდივიდუალური საჭიროებების გათვალისწინებით, ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესე-

ბულებებმა ხელი უნდა შეუწყონ ბავშვის უფლების რეალიზებას არაფორმალურ განათლებაზე. მით უფრო, რომ არაფორმალური განათლება პიროვნებისა და საზოგადოების განვითარებისთვის უმნიშვნელოვანესია; ამასთან, კვლევები აჩვენებს, რომ ცოდნის 60%-ზე მეტი სწორედ არაფორმალური გზით მიღებულ განათლებაზე მოდის. აქედან გამომდინარე, არამხოლოდ საქართველოში, საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვითაც, განათლების სისტემების რეფორმების სწორედ არაფორმალური განათლების ელემენტების ფორმალურ განათლებაში ინტეგრირების ხარჯზე ხდება.

საინტერესოა, დღეს რა შესაძლებლობები აქვს მოზარდს არაფორმალურ განათლებაზე ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით.

მიმაჩნია, რომ დღევანდელი სკოლა მოსწავლის პასუხისმგებლობასა და ავტონომიურობას, მისი თვითმმართველობითი უნარების განვითარებით უწყობს ხელს. შეიძლება ითქვას, რომ არაფორმალური განათლების ავტონომიურობის კომპონენტს ემსახურება სკოლაში თვითმმართველობის არსებობა, რომლის ფუნქციები კანონითაა რეგულირებული.

მოსწავლეთა თვითმმართველობა:

- ა) შეიმუშავებს რეკომენდაციებს სკოლის შინაგანაწესის შესახებ;
- ბ) უფლებამოსილია, სამეურვეო საბჭოს წარუდგინოს წინადადებები სკოლისათვის მნიშვნელოვან ყველა საკითხთან დაკავშირებით;
- გ) ირჩევს თავის წარმომადგენელს სამეურვეო საბჭოში;
- დ) სკოლის წესდებით დადგენილი წესით დასაქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, მონაწილეობს მოპოვებული გრანტის განკარგვაში;
- ე) წევრთა ერთი მეხუთედის ინიციატივით ქმნის სასკოლო კლუბებს.

ჩვენი განსახილველი საკითხის ფარგლებში, შევჩერდებით სასკოლო კლუბების შექმნის შესაძლებლობაზე. სასკოლო კლუბები სწორედ ის პლატფორმაა, რომელიც ადრეული ასაკიდანვე უზრუნველყოფს მოსწავლეთა აქტიურ ჩართულობას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

სასკოლო კლუბი, როდესაც მისი მიზანი არაფორმალური განათლების ხელშეწყობაა, ბავშვს

აძლევს მოტივაციას, იყოს ჩართული იმ პროცესებში, რომლებიც მას ცოდნის მიღებით გამოწვეულ სარგებელთან ერთად, ეხმარება სოციალიზაციაში. კვლევები ადასტურებს, რომ ექსტრაკურთულობითი აქტივობები მოსწავლის აკადემიურ და სოციალურ უნარ-ჩვევებს აუმჯობესებს.³ როდესაც ვსაუბრობთ არაფორმალური გზით განათლების მიღების შესაძლებლობაზე, უნდა აღვნიშნოთ, რომ სასკოლო კლუბები მოზარდს ეხმარება ისეთი ორგანიზაციული უნარების ჩამოყალიბება-განვითარებაში, როგორებიცაა დაგეგმვისა და მართვის, გუნდური მუშაობის, ანალიტიკური აზროვნების, კონფლიქტებისა და პრობლემების მოგვარების უნარები.

გარდა ამისა, არაფორმალური განათლების უფლების რეალიზების შესაძლებლობაა გარე აქტორების მიერ შემოთავაზებულ პროექტებში ჩართულობა. სტატიის ავტორის პირადი გამოცდილებიდან გამომდინარე, მაგალითისთვის მოვიყვანთ ევროკავშირისა და კონრად ადენაუერის ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტის – „სამოქალაქო საზოგადოების ინიციატივა: მდგრადი, ღია და ანგარიშვალდებული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები საქართველოს განვითარებისთვის“ (2021-2025) – ფარგლებში, რეგიონულ ფორუმზე შექმნილ პროექტს „მოხალისეობის მოძრავი ბანაკი“, რომელიც დაიწერა მოსწავლეების მიერ. პროექტი მოხალისეობისა და სამოქალაქო ჩართულობის იდეის პოპულარიზაციას ისახავდა მიზნად და ემსახურებოდა სხვადასხვა ლოკაციაზე მრავალფეროვანი აქტივობების (დებატი, დისკუსია, სიმულაციური თამაში, პროექტის წერისა და მართვის ტრენინგი, შეხვედრა საინტერესო სტუმრებთან, გასვლითი ვიზიტი) განხორციელებას, რის შედეგადაც ბევრმა ახალგაზრდამ აიმაღლა ცნობიერება მოხალისეობისა და მოხალისეობრივი საქმიანობის მნიშვნელობის შესახებ არაფორმალურ გარემოში.

არაფორმალური განათლების მიღების შესაძლებლობაა, ასევე, პროფორიენტაციისა და კარიერის

დაგეგმვის პროგრამით გათვალისწინებული ისეთ აქტივობებში მოსწავლის ჩართულობის ხელშეწყობა, როგორებიცაა საგანმანათლებლო დაწესებულებებსა და დასაქმების ობიექტებში ექსკურსიები და სხვადასხვა პროფესიის წარმომადგენლებთან შეხვედრები. აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად ეროვნული სასწავლო გეგმა, შესაბამისი ადამიანური და ფინანსური რესურსის ქონის შემთხვევაში, სკოლებს IX და XI კლასებში პროფესიული ორიენტაციისა და კარიერის დაგეგმვის გაკვეთილების ჩატარების განრიგს უწესებს: 8 გაკვეთილი – IX კლასში, 4 გაკვეთილი – XI კლასში, რაც ბუნებრივია, არასაკლასო აქტივობებში უნდა რეალიზდეს.⁴

ამრიგად, ვთანხმდებით, რომ ფორმალური განათლება, სავალდებულოსთან ერთად, მეტად საჭიროა, მაგრამ, სამწუხაროდ, არ არის საკმარისი... წარმატებისთვის მთავარია მიღებული ცოდნის, შეძენილი უნარების, ჩამოყალიბებული ავტონომიურობის რაციონალურად გამოყენება; აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად კი მნიშვნელოვანია არაფორმალური განათლების შესაძლებლობების გაძლიერება, რაშიც აქტიური შენატანი უნდა გააკეთოს ყველა იმ აქტორმა, ვისაც ბავშვის განათლების უფლების რეალიზების ხელშეწყობა ხელეწიფება.

¹ „საქართველოს კონსტიტუცია“ მუხლი 27

² „განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ“ საქართველოს კანონის 2¹ მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი

³ კვლევები (Broh, 2002; Camp, 1990; Lipscomb, 2007).

⁴ ეროვნული სასწავლო გეგმა

ტურიზმის მსოფლიო დღე

ბავშვი

27 სექტემბერი

რატომაა ეს დღე
მნიშვნელოვანი?

რატომაა ეს დღე
მნიშვნელოვანი?

რატომაა ეს დღე
მნიშვნელოვანი?

გაეროს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაცია ტურიზმის მსოფლიო დღეს, 27 სექტემბერს, 1980 წლიდან აღნიშნავს. ეს დღე განსაკუთრებულია საერთაშორისო თანამეგობრობაში ტურიზმის როლის შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად; ერთგვარი დემონსტრაციაა იმისა, თუ რამდენად დიდი გავლენა აქვს მას სოციალურ, პოლიტიკურ, კულტურულ თუ ეკონომიკურ ფაქტორებსა და ღირებულებებზე მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.

თვალთახედვიდან, ასევე, არ უნდა გამოგვრჩეს COVID-19 პანდემიის გავლენა ტურიზმის სექტორზე - მისი შეფერხება, რის შედეგადაც ახალი გამოწვევები გაჩნდა. მნიშვნელოვანია, კიდევ ერთხელ განისაზღვროს და გადაფასდეს ტურიზმის სფერო და მასში ჩადებული ინვესტიციები უფრო მდგრადი და კეთილი მომავლისათვის.

აქტივობის თემა: ჩემი ტურისტული ქალაქი/სოფელი

მიზანი: მოსწავლეები ეუფლებიან საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევებს, ქმნიან ტურისტულ პროდუქტს და ავითარებენ სამეწარმეო უნარ-ჩვევებს.

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: ქაღალდები, ფლომასტერები, კომპიუტერი, ქსეროქსი

აქტივობის მინაარსი: მასწავლებელი ჯგუფებს აძლევს დავალებას - პირველმა ჯგუფმა უნდა შეადგინოს საკუთარი უბნის, ქალაქის, მხარის ტურისტული რუკა. რუკაზე უნდა დაიტანონ ის ადგილები, რომლებიც, მათი აზრით, აუცილებლად უნდა შედიოდეს ტურისტულ მარშრუტსა და ძეგლთა ჩამონათვალში.

მეორე ჯგუფი მუშაობს იმ ლეგენდებზე, რომლებიც იმ მხარეშია შექმნილი, განთქმულია ან უცნობი. ბავშვები ლეგენდებიდან ქმნიან გამოგონილ ისტორიებს ან თავად თხზავენ ლეგენდებს.

მესამე ჯგუფი კი აგროვებს დოკუმენტურ ინფორმაციას რუკაზე აღნიშნულ ადგილებზე და ამზადებს ლიფლეტებს, სადაც ეს ინფორმაცია განთავსდება ორ ენაზე. ლიფლეტები განკუთვნილია ტურისტებისათვის.

მინიმუმბა: აუცილებელი პირობაა, რომ რუკაზე განთავსებული ადგილები არსებობდეს და იძებნებოდეს ადამიანების მიერ; გამოირჩეოდეს ან ისტორიული წარსულით, ან მნიშვნელოვნებით, ან სილამაზით; იყოს ტურისტებისათვის საინტერესო.

სადისკუსიო კითხვები

1

მოგწონთ თუ არა მოგზაურობა? სად გიმოგზაურიათ?

2

თქვენი აზრით, რა გავლენა აქვს ტურიზმს ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაზე?

3

რამდენად მნიშვნელოვანია ტურიზმის სფეროს განვითარება?

პოსტერის ავტორი - გვანცა ხორგუაშვილი

სურსათის ზარალისა და ნარჩენების შესახებ ინფორმირებულობის საერთაშორისო დღე

რატომაა ეს დღე მნიშვნელოვანი?

გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ 29 სექტემბერი სურსათის ზარალისა და ნარჩენების შესახებ ინფორმირებულობის საერთაშორისო დღედ გამოაცხადა. იგი ემსახურება პრობლემის მნიშვნელობის ხაზგასმასა და მისი აღმოფხვრის გზების ძიებას. სურსათისა და საკვების ზარალის შემცირება საგანგაშოა, ვინაიდან გლობალურად მოშიმშილეთა რიცხვი ყოველდღიურად იზრდება, რომ აღარაფერი ვთქვათ რესურსების გაუფრთხილებლობასა და დაკარგვაზე. გარდა ამისა, ნაგავსაყრელებზე სურსათისა თუ საკვების ნარჩენების განთავსება იწვევს ისეთი აირების გამოყოფას, რომლებიც ხელს უწყობს კლიმატის ცვლილებას. ამ ყოველივემ შესაძლოა უარყოფითადაც იმოქმედოს სურსათის უსაფრთხოებასა და საკვების ხელმისაწვდომობაზე და ხელი შეუწყოს საკვების ფასებისა და ღირებულების მატებას.

სადისკუსიო კითხვები

- რა შეიძლება მოვიმოქმედოთ, რათა სურსათის ზარალი ავირიდოთ თავიდან?
- რატომაა გარემოსა და საკვებ პროდუქტებზე ზრუნვა აუცილებელი?
- რა უარყოფითი ეფექტები შეიძლება გამოიწვიოს გარემოს დაბინძურებამ?

აქტივობის თემა: მზრუნველი იდეები

მიზანი: მოსწავლეები გამოიმუშავენ იდეების გენერირების უნარს

ორგანიზების ფორმა: ჯგუფური

რესურსი: დაფა, ცარცი, პროექტორი, კომპიუტერი
დამხმარე ბმული: <https://www.youtube.com/watch?v=fJRPid7fhrq>

აქტივობის შინაარსი: მასწავლებელი კლასს აცნობს ინფორმაციას სურსათის დანაკარგების გლობალური გამოწვევის შესახებ - დიდი რაოდენობით საკვებად ვარგისი სურსათი იკარგება და/ან ნაგავში იყრება ყოველდღიურად, მაშინ როცა მიმშოლის წინაშე მყოფი ადამიანების რიცხვი იზრდება.

მასწავლებელი მოსწავლეებს სთავაზობს ვიდეოს, რომელშიც მოთხრობილია ვერა დოუშოვას, ჩეხეთის უდიდესი სურსათის ბანკის ხელმძღვანელის, შესახებ. ასეთ ბანკებში ხვდება საკვები პროდუქტები, რომლებსაც მალე გასდის ვარგისიანობის ვადა. ბანკი კი მათ ღარიბ ხალხს სთავაზობს. ვერას ბანკი წელიწადში 22 ათას ადამიანს კვებავს და ის არ მუშაობს მოგებაზე.

მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს, მიაწოდონ იდეები, როგორ შეიძლება საკვებად ვარგისი პროდუქტების მაღაზიებიდან, მარკეტებიდან და კვების ობიექტებიდან მიღება და მიმშოლის წინაშე მყოფი ადამიანებისათვის მიწოდება.

მოსწავლეების იდეების ბანკი ჩამოიწერება დაფაზე და დამუშავდება მათ მიერვე. კერძოდ, განსახილველი თითოეული იდეა შეფასდება დადებითი და უარყოფითი მაჩვენებლებით; მოსწავლეები ხმას მისცემენ მათთვის ყველაზე მოსაწონს და გამოავლენენ გამარჯვებულ იდეას.

მინიშნება: გამარჯვებული იდეა, სასურველია, ოფიციალურად იქნეს მიწოდებული თვითმმართველობის ორგანოებისთვის (მერია, საკრებულო) რეკომენდაციით, რომ შესაძლებლობისამებრ აღასრულონ.

